

80. Torstaina 15 päivänä syyskuuta 1994

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 3 ja 4 §:n säännöksiin vuosina 1994 ja 1995 2837

Hallituksen esitys n:o 115
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Alho, Bell von, Björkenheim, Dromberg, Gustafsson, Haavisto, Halonen, Hassi, Hautala, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Jaakonsaari, Jansson, Jurva, Jääskeläinen, Kallis, Karhunen, Kauppinen, Kemppainen, Kivelä, Kuittinen, Kääriäinen, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Lahtinen, Laine, Laivoranta, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Leppänen J., Louekoski, Luttinen, Malm, Mattila, Metsämäki, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Niinistö, Nordman, Nyby, Ojala A., Ollila, Paasio, Perho-Santala, Pesälä, Puhakka, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rehn E., Rehn O., Riihijärvi, Rossi, Rätty, Röntynen, Saapunki, Salolainen, Savolainen, Skinnari, Suhola, Suhonen, Takala, Tennilä, Tiuri, Toivonen, Tuomioja, Vihriälä, Viinanen, Vuorensola, Vuoristo, Vähäkangas ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hautala, Perho-Santala, Alho, Kuittinen, Mäkelä ja Suhonen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Tuomioja sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Gustafsson, Haavisto, Halonen, Häkämies, Jääskeläinen, Kauppinen, Laivoranta, M. Laukkanen, Luttinen, Niinistö, Ollila, Rätty, Suhola, Takala, Tennilä, Toivonen, Viinanen, Vuoristo ja Vähäkangas, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Huuhtanen ja E. Rehn sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Dromberg, V. Laukkanen, J. Leppänen, Louekoski, Nordman ja Skinnari sekä tämän kuun 21 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. O. Rehn.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 3 ja 4 §:n säännöksiin vuosina 1994 ja 1995

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 115
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Vä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi, joka merkitsisi eräitä poikkeuksia valtionosuuslain 3 ja 4 §:n säännöksiin tänä ja ensi vuonna. Kyseessä on selvä säästölaki, jonka tavoitteena on toteuttaa säästöjä niin, että kuntien valtionosuuksiin ei tehtäisi kustannustason tarkistuksia vuosina 1994 ja 1995. Kuntien valtionosuuksien mark-

kamääriä tai niiden perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä viime vuodelta ei siis tarkistettaisi tänä vuonna viime vuonna todetun lopullisen kustannuskehityksen perusteella eikä vuoden 1994 markkamääriä enää tarkistettaisi tämän varainhoitovuoden aikana eikä sen jälkeen. Varainhoitovuotta 1995, siis ensi vuotta, varten ei markkamääriä vahvistettaessa otettaisi huomioon arvioitua varainhoitovuoden kustannustason muutosta, joksi muutokseksi hallitus on arvioinut 3 prosenttia, siis tätä ei otettaisi huomioon myöskään tarkistettaessa varainhoitovuoden aikana tai sen jälkeen valtionosuuksien markkamääriä.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat kuntien yleisen valtionosuuden tehtäväkohtaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien määriin.

Hallitus perustelee esitystään todeten, että vuonna 1995 valtionosuuksiin vaikuttavan kustannustason arvioidaan nousevan 3 prosenttia. Hallintovaliokunta on saanut selvityksen ja toteaa, että kustannusarviokehitys on syytä korottaa 3 prosentista 3,4 prosenttiin, minkä johdosta lakiehdotuksen arvioitu taloudellinen vaikutus vuodelle 1995 on noin 150 miljoonaa markkaa korkeampi kuin hallituksen esityksessä on arvioitu. Samalla lain kokonaissäätöarvio nousee vastaavalla markkamäärällä. Tuoreimman arvion mukaisesti nyt käsitellyssä oleva säästölakiehdotus merkitsee siis kokonaisuudessaan tämän ja ensi vuoden osalta noin 1 560 miljoonan markan valtionosuuksien korotusten jättämistä tekemättä. Ehdotetun lain lopulliset vaikutukset kuntien valtionosuuksiin riippuvat tämän vuoden ja ensi vuoden todellisesta kustannuskehityksestä.

Arvoisa puhemies! Tämä käsitellyssä oleva hallituksen esitys liittyy ensi vuoden talousarvioesitykseen ja on kiireellinen. Hallintovaliokunta asiaa käsiteltyään päätyi äänestyksen jälkeen ponteen, jotta hallitukseen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisessa sekä Kuntaliitto että muut kuntien työntekijäjärjestöjä ja keskusjärjestöjä edustavat asiantuntijat vastustivat esityksen hyväksymistä ja totesivat, että esitys tulisi hylätä. Mietintöön sisältyvässä vastalauseessa, jonka on allekirjoittanut kahdeksan valiokunnan jäsentä, todetaan, että hallitus on vastoin viime syksynä tehtyä sopimusta esittämässä budjetissa tuntuja kuntien valtionosuuksien leikkauksia. Hallitus on tämän vastalauseen

mukaan siis syönyt sanansa ja osoittanut, ettei se ole luotettava sopimuskumppani. Edelleen vastalauseessa todetaan, että indeksikorotuksista luopuminen valtionosuusleikkaus ja leikkauksien kohdentaminen muodostavat kokonaisuuden, jota on käsiteltävä yhdessä.

Arvoisa puhemies! Kun Kuntaliitonkin asiantuntija päätyi ehdottamaan esityksen hylkäämistä, olen nyt tutustunut tuoreimpaan Kuntaliiton lehteen, jossa pääkirjoituksessa todetaan kuntatalouden pysyvän kireänä edelleenkin: "Tosiasiakin kuitenkin on, että kuntien talous on lähivuosina todella kireällä. Valtiovarainministeriön budjettipäällikkö Raimo Sailas varoittaa tässä lehdessä kuntia yhä uusista valtionosuuksien leikkauksista. Valtio ei voi enää jatkaa budjettiensa tasapainottamista velkarahalla."

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tähtää siis siihen, että myös valtiontalous saataisiin näköpiirissä olevana aikana hallintaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan puheenjohtaja Väistö kyllä myönsi sen, että itse asiassa hallituksen esitys, joka täällä on käsitellyssä, leikkaa 150 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallituksen esityksessä on todettu kuntien valtionosuuksia. Tämä on järjetöntä, aivan kuten vastalauseessa todetaan, hallitus peruu sanansa. Hallitus on siis osoittautunut epäluotettavaksi sopimuskumppaniksi.

Vajaa tunti sitten keskustelimme juuri etujärjestöjen roolista lainsäädännössä. Silloin olisin halunnut mielelläni esittää kysymyksen myös pääministeri Aholle siitä, miten voidaan lisätä luottamusta kuntien edustajan Kuntaliiton ja hallituksen kesken tulevaisuudessa, koska kunnilla on aivan mahdoton tilanne tällä hetkellä, kun ne eivät voi suunnitella mitään pitkäjänteistä, kun hallituksen antamiin lupauksiin ei voida luottaa.

On aika hurskastelua, ed. Väistö, lukea täällä kuntalehdestä Sailaksen siteerauksia siitä, mikä on todellisuus ja miten ei enää velkarahalla voida rahoittaa kuntien valtionosuuksia. Tosiasia on kuitenkin se, että kaikki velvoitteet pidetään voimassa. Samainen eduskunta ja erityisesti Ahon porvarihallitus aikoo pitää kaikki ne velvoitteet voimassa kunnille, mutta samanaikaisesti karsii jatkuvasti kuntien varoja. Kunnilla ei yksinkertaisesti ole mahdollisuutta enää ylläpitää niitä palveluja, jotka kuitenkin ovat lakisääteisiä ja velvoittavat kuntia ylläpitämään niitä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistöllä, valiokunnan puheenjohtajalla, on virtuoosimainen kyky kuvata tasapuolisesti ja oikein sitä, mitä valiokunnassa on tapahtunut ja minkälainen mietintö on. Kun hän vastalausesta ja kuntien tilannetta selvitteli, niin siihen ehkä olisi voinut lisätä vielä sen, että kaikkein tuskallisimakin tulevaisuus on kuntien kannalta työnantajana. Tällä ratkaisulla on romutettu säästösopimuslinja, joka on ollut monien kuntien ja niissä toimivien ammattijärjestöjen välillä vallitseva käytäntö viimeisen vuoden aikana. Kuntatyönantajan valtuuskunnassa on hiekkä puserrettu otsasta ulos, kun on otettu vastaan viestejä siitä, että nyt tämä säästölinja on loppu. Ja viime päivinä olemme lukeneet lehdistä, että nyt vaaditaan 5 prosentin palkankorotuksia jnp. tulevalle vuodelle. Toisin sanoen tämän leikkauksen hinta valitettavasti tulee olemaan tai tulee olemaan erittäin korkea. Näin tämä on varsin onneton ratkaisu, koska tällä ei päästä edes siihen, mihin kokonaistaloudellisesti on kai vilpittömästi pyritty.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Askeisesta ed. Väistön puheenvuorosta sai sen käsityksen niin kuin olisi kysymys pelkästään tekniikasta, että valtionosuusleikkaus suoritetaan. Vastaukseksi ja perusteluksi tarjottiin valtion korkeaa velkataakkaa, joka eittämättä on suuri, se on liian korkea, mutta se on myös aivan liian ylimalkainen vastaus tämän tyyppisiin kysymyksiin. Se on aina käytetty vakiovastaus. Mehän tiedämme, että kuitenkin kysymys on ennen kaikkea siitä, mihin kulloinkin käytettävissä olevia varoja käytetään, miten jaetaan se vähäinenkin raha, mikä käytettävissä on.

Valtionosuusleikkausten vaikutuksista pitäisi myös puhua. Vaikutukset eivät ole teknisiä, ne koskettavat jokaista ihmistä. Kysehan on siitä, että tällä nakerretaan edelleen hyvinvointivaltiota tai se on yksi projekti hyvinvointivaltion purussa. Se tulee johtamaan virkojen vähentämiseen, palvelujen vähentämiseen ja sitä kautta pahoinvoinnin lisääntymiseen. Näin ollen säästöä ei pitkällä aikavälillä synnykään, vaan päinvastoin lisää kustannuksia, kun pahoinvoinnista pitää päästä joskus poisikin.

Porvaripuolueet ovat jo pitkään menetelleet tällä tavalla: jaksavat jatkaa puhumista pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta, pitävät otsakkeen, mutta tyhjäävät sisällön. Tämä on hyvin tuomittava tapa suhtautua tähän kysymykseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö ei voine kiistää sitä, että hallitus tässä asiassa ei ole ollut luotettava sopimuskumppani. Kuntien pienipalkkaiset naistyöntekijät, niitähän kuntien työntekijöistä valtaosa on, ovat olleet valmiit osallistumaan yhteisiin talkoisiin ja tekemään palkkasopimukset, jotka ovat merkinneet palkkojen leikkausta, mutta nyt hallitus rikkoo yksipuolisesti lupauksensa.

Keskusta on yrittänyt esiintyä pienituloisten ihmisten puolustajana. Nyt te esitätte valtion tuloveroasteikkoon 2 prosentin tarkistuksen kautta linjan kaikkein suurituloisimpia myöten. Samalla valtionosuusleikkauksilla kunnat ajetaan entistä ahtaampaan taloudelliseen tilanteeseen, mikä ensimmäisenä tulee näkymään siinä, että kuntien veroäyriä tullaan taas monessa kunnassa korottamaan. Niin on jo tehty erittäin monessa kunnassa.

Jo noin 900 markan kuukausiansiosta alkaa palkansaaja ja työtön maksaa kunnallisveroa ja eläkeläinenkin jo noin 3 000 markan kuukausi-eläkkeen tasolta. Te aiheutatte edelleen painetta näiden kaikkein pienituloisimpien toimeentulolle, ja sitä kautta vaikeutatte kotimarkkinateollisuuden elpymistä. Pääministeri Aho sentään eilen jo tunnusti, että kotimarkkinateollisuuden tilanne on ongelmallinen, mutta mitään toimenpiteitä teiltä ei tunnu löytyvän, jotta tätä ahdingkoa helpotettaisiin.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtion ja kuntien välillä on perinteisesti ollut selvä kustannustenjakojota on kunnioitettu puolin ja toisin. Nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys rikkoo tämän periaatteen.

Kuntaliiton asiantuntijalausunnossa sanotaan myös, että budjettiriihessä 1993 sovittiin valtion kanssa, että indeksitarkistukset tehdään ensin ja sen jälkeen valtionosuusleikkaukset, mutta nyt on menetelty toisinpäin ja kunnat menettävät vastaavasti enemmän. Indeksitarkistuksen leikkaukset merkitsevät 1,4 miljardin markan vähennystä kuntien tuloihin. Koska jo tänä vuonna menetykset ovat 4,7 miljardia ja ensi vuonna on tulossa vielä sosiaaliturvamaksun korotus ja samoin eläkemaksun korotus, niin kuntien talous olennaisesti heikkenee.

Perusteet, joiden vuoksi olen yhtynyt vastalauseeseen, ovat jo mainitsemani: Kustannustenjaosta ei ole pidetty kiinni ja sopimuksia on rikottu.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Outi Ojalan puheenvuoroon. Olin pökertyä, kun kuuntelin sen puheenvuoron. Mikäli minä ymmärsin oikein, hän valitti sitä, että eduskunta on jättänyt voimaan kaikki kuntien velvoitteet, ei ole purkanut yhtään velvoitetta. Hän valitti tätä. Kuitenkin hän ja muutkin vasemmistoliiton ja demarien kansanedustajat ovat valitelleet sitä, kuinka Ahon hallitus purkaa hyvinvointivaltion. Ed. Outi Ojalan valitus siitä, että kaikki velvoitteet ovat voimassa, että joitakin kuntien velvoitteita pitäisi purkaa, täytyy äkkiä viedä hallituksen käsiteltäväksi. Tosiasiahan on, että syy siihen, miksi kuntien on niin vaikea toimia, on liiallisissa normituksissa ja siinä, että tämä talo ei ole pystynyt yhtä ainutta velvoitetta kunnilta poistamaan. Meidän pitäisi käydä se keskustelu ja päättää, mitkä ovat todelliset lakisääteiset velvoitteet, ja muille kunnat saavat tehdä, mitä haluavat. Tällä eduskunnalla ei ole ollut vielä siihen rohkeutta, mutta ed. Outi Ojalan puheen johdosta me ehkä saamme rohkeutta.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan samoin pyysin vastauspuheenvuoron Outi Ojalalle. Minusta oli erittäin hyvä, että puheenjohtaja Väistö otti esiin Sailaksen siinä mielessä, että valiokunta todella on sen tosiasian edessä kaiken kaikkiaan niin kuin Sailaskin toteaa, että valtionosuuksien leikkaukset todennäköisesti tulevat jatkumaan myös seuraavien vuosien aikana. Sen asian esiin tuominen on minusta rehellisyyttä. On oikeastaan aika vaikea yrittää täällä sanoa, että kuntatalouden tilanne paranee, kun kaikki tiedot, jotka meillä on, viittaavat päinvastaiseen suuntaan. Viimeisimmät tiedot todella Sailaksen suusta, joka kuulemma on ollut myös sosialidemokraattien uuden talousohjelman yksi asiantuntijataho, kertovat, että kun seuraavaa hallitusohjelmaa muodostetaan ja tehdään, kyllä siellä joudutaan ottamaan sama tosiasia huomioon.

Valtionosuuksien leikkaukset jatkuvat, jos toivottavasti eivät näin suurina, niin kuitenkin siirtymä valtionosuuksista pois päin on aivan selvä. Oikeastaan kuntapuolella pitäisikin katsoa tilanne uudelta pohjalta ja lähteä rakentamaan taloussuunnitelmia se tosiasia tietäen ja myös ottaen huomioon todella se, että kunta omien suorien verotulojen muodossa joutuu ottamaan suurempaa vastuuta koko palvelutuotannostaan. Tämän asian sanominen suoraan tietyllä tavalla on minusta rehellisyyttä eikä tuomitta-

vaa. Sen takia ed. Väistö mainitessaan Sailaksen oli minusta aivan oikealla asialla.

Edustajat Hautala ja Perho-Santala merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Outi Ojala ja Stenius-Kaukonenkin totesivat, että hallitus on epäluotettava sopimuskumppani. (Edustajat Ojala ja Stenius-Kaukonen: Niin on!) Tämähän, arvon edustajat, malttakaa mielenne, pitää paikkansa. Se johtuu siitä, että talouden todellisuus, jossa elämme, on epäluotettava sopimuskumppani.

Ed. Outi Ojalan ja teidän muiden siellä vasemmalla on näköjään erittäin vaikeata tai suorastaan mahdotonta käsittää sitä, että tilanteessa, jossa kansantalous on syöksynyt sellaista vauhtia alaspäin kuin mitä on tapahtunut, ei ole mahdollista ylläpitää kaikkia niitä lupauksia, joita sopimuksissa tai lainsäädännössä tai järjestöjen kanssa keskusteltaessa eri tahoille on annettu. Tämä on se epäluotettava sopimuskumppani, tämä elävä todellisuus, jossa eletään.

Ed. Outi Ojala, ettekö te ymmärrä sitä, että hyvinvointivaltion turvaamisen kannalta, hyvinvointivaltion pelastamisen kannalta, oleellisen säilyttämisen kannalta on nimenomaan ollut välttämätöntä, että taloudellinen syöksykierre saadaan katkaistuksi? Sillä linjalla, mitä ed. Outi Ojala ja hänen veljensä ja toverinsa vasemmalla edustavat, että kaikki kulut olisi pidetty ennallaan, kaikista sopimuksista olisi pidetty kiinni, kaikki edut olisi säilytetty sellaisenaan, sillä linjalla olisi varmasti nopeasti romutettu hyvinvointivaltion perusteetkin. Tekemällä välttämättömiä säästöjä ja leikkauksia on voitu perusteet säilyttää. Minä kehotan, että ed. O. Ojala perehtyy esimerkiksi presidentti Mauno Koiviston kirjaan ja Iiro Viinasen viime päivinä antamiin haastatteluihin, joista käy ilmi, miten lähellä kuulun partaalla Suomen kansantalous oli ja miten välttämättömiä säästötoimenpiteet ovat olleet.

Kun ed. Ojala myös sitä valitteli, että kaikki kuntien velvoitteet on pidetty voimassa, on pakko yhtyä ed. Ukkolaan, joka täällä kyseli sen perään, onko ed. Ojala valmis niitä purkamaan.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Zyskowiec, kaksi minuuttia!

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Varpasuo elää tulevassa ajassa. Kuitenkin tosiasia on, että elämme Ahon hallituksen aikaa, ja Ahon hallitus on vastuussa kuntien kurjistamispolitiikasta tällä hetkellä, tässä ja nyt.

Eläkeläisten, työttömien, lapsiperheiden ja opiskelijoiden asiat on pantu romukoppaan ja leikattu heiltä. Nyt ovat jo toisen vaiko kolmannen kerran vuorossa kunnat. Turha on täällä edustajien Varpasuo ja Väistö ym. hurskastella olevansa kovia kunnallisiin, jotka kuntien etua ovat täällä osaltaan valvomassa. Kyllä Suomen kansa sen on nyt nähnyt. Kuntien talous on raunioitettu.

Kunnioitan tai pidän arvossa paria Suomen keskustaan kuuluvaa kansanedustajaa, jotka olivat eilisestä istunnosta hallintovaliokunnassa pois, koska eivät voineet kerta kaikkiaan todellisia kunnallisiin äänestää hallituksen esityksen puolesta. Toivon, että he pitävät pintansa tässäkin salissa ja äänestävät lakiesitystä vastaan taikka poistuvat miestenhuoneeseen siksi ajaksi.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuunneltuani näitä vastauspuheenvuoroja on helppo yhtyä niihin, joissa todetaan, että kyllähän tässä elävässä elämässä pitäisi lupauksista pitää kiinni. Olen itse sitä mieltä että jos jotain niin kovalla rintaaanellä luvataan, niin kyllä sen takana pitäisi seisoa.

Mutta koska me kaikki tässä salissa tiedämme nykyisen tilanteen, joka tässä maassa vallitsee, sitä on turha vähätellä ja nauraa. Väkinä tulee mieleen ed. Vähänäkin puheesta se, kun hän väitti, että tässä ollaan kuntia vastaan. Ed. Vähänäkille voi vain todeta, että saattaa olla niin, että jos me ajoissa ymmärrämme valtion menoja vähentää, elää oikein ja tällä tavalla näyttää myöskin kunnille suuntaa, voi olla niin, että pitkässä juoksussa ainakin me teemme nimenomaan palveluksen kunnallishallinnolle. Saattaa käydä niin, että jos leikkauksia ei tehdä tällä nopealla aikatahdilla, niitä tehdään sitten hyvin voimakkaasti ja ne todella kohdistuvat ikävästi kunnallisiin työnteijoihin.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeastaan erittäin suuri houkutus olisi tietysti toimia, kuten ed. Vähänäkki täällä sanoi, ja äänestää tätä vastaan ja jättää tämä

suma sitten sosialidemokraattien hoidettavaksi, sillä edestänsä löytää minkä taaksensa jättää.

Ed. Vähänäkki, todella tätä pohditaan vakavasti. Ed. Vähänäkki hyvin tuntee tämän tilanteen ja siksi hänen oli erinomaisen helppoa kivitää. Voi sanoa, että tämä on kuin kasvihuoneen kivittämistä: Joka laakilla osuu, vaikka ei olisi kovin tarkkakäkinenkaan.

On selvää tietysti, että kun joudutaan leikkaamaan ja kun joudutaan poikkeamaan sopimuksesta, se ei ole miellyttävää, mutta samanaikaisesti on aivan välttämätöntä todeta, että jos hallitus tässä ei ole voinutkaan pitää sitä, mitä se on aikonut, vastaavasti kuntasektorilla on ollut erinomaisen hyviä mahdollisuuksia myös toteuttaa sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka olisivat edesauttaneet ja tehneet ainakin sosialidemokraattien tulevaisuuden helpommaksi, sillä viiveellähän nämä tapahtuvat. Tämän vaalikauden aikana on tehty runsaasti lainsäädäntöä, joka mahdollistaa kyllä tehokkaasti hoidettavan kunnan, mutta yhä edelleen valtion ruokinta-automaatti on niin hyvä, että monen kunnan on kannattanut jäädä sen viereen makaamaan.

Ed. Kuittinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keväällä ministeri Pekkarinen lupasi kunniasanalla vasemmistoliiton kuntaparlamentissa, että lisäleikkauksia kuntien valtionosuuksiin ei tule. Se ministeri Pekkarisen lupauksista ja hallituksen luotettavuudesta.

Ed. Zyskiewicz ei kuunnellut vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoroa talousarviosta, koska sen mukaan me haimme myöskin säästökohteita. Meillä oli lisäyksiä budjettiin, mutta kokonaissumma pysyi samana, itse asiassa hieman alempana, kuin mikä on hallituksen budjettiesitys, joten ymmärrämme kansantalouden tilanteen erittäin hyvin.

Edelleen voisi todeta sen, että Iiro Viinosen mukaan 10—15 miljardia EU-menoihin on pikku summa, mutta jos 1—2 miljardia pitäisi käyttää kunnille, se onkin ihan niin suuri summa, ettei kerta kaikkiaan Suomen kansantalous näytä sitä kestävä. Se taas Iiro Viinosen puheista.

Vastatessani ed. Väistön puheenvuoroon hallituksen epäluotettavuudesta sopimuskumppanina totesin sen kokonaisuuden, mitä porvarihallitus harjoittaa, siis karsii menoja, pitää velvoitteet yllä. En ollut, ed. Ukkola, karsimassa

näitä menoja. Totesin vain, mitä tämä hallitus tekee. Se on kaksinaamaista.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Outi Ojalalle totean kustannushitysarviosta sen, että se perustuu nimenomaan uusimpaan sisäasiainministeriön kuntaosaston arvioon eli se 150 miljoonan markan lisäys on tullut hallituksen esityksen antamisen jälkeen. Tämähän annettiin jo kevätistuntokauden päättyessä. Tässäkin hallitus ja myös hallintovaliokunta on pyrkinyt rehellisyyteen, kertomaan sen, mistä kaikesta säästöissä kokonaisuudessaan on kyse.

Kun lainasin Kuntalehteä, lainasin pääkirjoitusta, en Sailaksen haastattelua. Samassa Kuntalehdessä on toki myös budjettipäällikkö Sailaksen haastattelu. Kyllä se antaa selkeästi ymmärtää, mikä on Suomen talouden tilanne, olkoopa kyse valtiontaloudesta tai kuntatalouden tulevaisuudesta. Erityisen vaikeahan on juuri valtiontalous. Kuntien talouskehityshän on jo selvästi parantunut, kiitos pitkälti myös niiden säästösopimusten, joita kunnissa on saatu aikaan. Toivon mukaan tämä asia ymmärretään oikein myös jatkossa, niin että työllisyys säilyy mahdollisimman hyvänä ja irtisanomisilta vältytään ja myös palvelut voidaan kunnissa turvata.

Kun vastalauseessa todetaan vain, että indeksorotuksista luopuminen, valtionosuusleikkaukset ja leikkauksen kohdentaminen muodostavat kokonaisuuden, jota on käsiteltävä yhdessä, helposti ymmärtää niin, että kuitenkin leikkauksia on tehtävä. Jää ihmettelemään, miten SDP:n talous- ja budjettilinja tämän asian hoitaisi. Tämä runsas 1,5 miljardia ei näy lainkaan siinä linjanvedossa. Ei se tyhjään häviä.

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut, ed. Väistö!

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa hellitty sellaista ajatusta, että välttämättömät säästöt, joita julkisessa taloudessa on pitänyt tehdä, olisi pitänyt tehdä jossakin muualla kuin kuntasektorilla. Muistutan näin ajatteleville ja näin puhuville mieleen sen, että valtion budjettimeinoin on tehty vuodesta 91 lukien noin 35 miljardin markan mittaiset säästöt. Siis, ellei näitä säästötoimia valtion menoihin olisi tehty, menotaso olisi siinä tapauksessa noin 35 miljardia markkaa korkeammalla vuonna 95. Tämä kertoo selvää kieltä niille, jotka arvioivat, että kai-

ken tämän rutistaminen vain niistä tehtävistä, jotka ovat suoraan ja konkreettisesti valtion tehtäviä, olisi valtion menoista mahdollista. Sitä se ei ole, 35 miljardia markkaa.

On ilman muuta selvää, että myös erilaisista siirtomenoista, myös kunnille myönnettävistä valtionavustuksista, on tässä yhteydessä jouduttu tinkimään. Jos julkinen sektori kerran yhdeltä osaltaan, valtion tehtävien osalta, osallistuu säästöihin, on luonnollista ja ymmärrettävää, että jossakin mitassa myös kuntasektorin on osallistuttava säästöihin. (Min. Kanerva: 35 plus kumulatiivinen vaikutus!) — Vielä kumulatiivinen vaikutus erikseen.

Mitä tulee siihen, mitä ed. Vähänäkki sanoi, että näiden vuosien aikana kuntatalous on rauhoitettu, ed. Vähänäkki varmaan on hyvä asian tuntija, en nyt sitä käy ollenkaan epäilemään. Mutta ehkä ed. Vähänäkkiltä jää muistamatta tai ainakin ääneen sanomatta muutama tosiasia kuntien taloudesta. Sellaisiin tosiasioihin kuuluu mm. se, että kun valtio vuodesta 91 lähtien on velkaantunut lähes parisataa miljardia markkaa lisää, on kuntien nettovelan lisääntyminen ollut vain muutaman miljardin markan suuruinen, viime vuonna ehkä noin pari kolme miljardia markkaa. Tänä vuonna nettovelkaantuminen jää ilmeisesti lähes plus miinus nolla-tasolle, kenties miljardi pari on nettovelan lisääntyminen koko kuntasektorin yhteisen velan osalta. Koko kuntasektorin yhteinen velka on tällä hetkellä noin 33 miljardia markkaa, voi olla vähän alle, vähän yli, aivan tarkkaan en muista, suurin piirtein näitä lukemia. Kuntatalouksissa ja kunnissa on onnistuttu vetämään vyötä kireämmälle, kun vyön kiristämisen paikka ja aika on tullut.

Toisin oli, ed. Vähänäkki, sen hallituskauden viimeisten vuosien aikana, jolloin te olitte hallituksessa. 90—91 kuntien talousarvioiden loppusumma kasvoi pahimmillaan 20 prosentin vuosivauhtia, koko maassa rutkasti yli 10 prosentin vuosivauhtia. Jokainen tietää, että missään päin maailmaa ei ole mahdollista se, että merkittävä julkinen sektori kasvattaa menojaan tuota vauhtia tilanteessa, jossa kansantalous velkaantuu, ja tilanteessa, niin kuin oli jo vuoden 90 loppupuolella ja 91, jolloin bruttokansantuote sukelsi rajua vauhtia alaspäin.

Jos jossakin reagointi realiteetteihin myöhästyi ja pahasti, se oli myös valtion ja kuntien toimissa 80-luvun lopun ja 90-luvun alun aikana. Voi sanoa, että tästä pitää syyttää kuntia, ja vissiltä osalta pitääkin syyttää myös kuntia. Mutta viime kädessä valtiolta luo omin toi-

menpitein ne toiminnan puitteet, ne rahoitukselliset edellytykset, sen liikkumavaran, mikä kuntatalouksissa on. 80-luvun lopun, vuosikymmenen vaihteen aikana kunnille luotiin sellaiset toimintaedellytykset, jotka mahdollistivat äsken kerrotun rajun velkaantumisen tilanteessa, jossa kansakunnan tulot tulivat rajua vauhtia alas ja jossa monet muutkin talouden mittarit menivät huonoon suuntaan.

Siihen nähden, mikä meno maassa oli kuntatalouksissa viime vuosikymmenen loppupuolella ja vuosikymmenen vaihteessa, se myönteinen muutos, mikä kunnissa on saatu aikaan, on mielestäni ollut lähes dramaattinen. Se on ollut erittäin nopea ja erittäin merkittävä muutos.

Tämän muutoksen aikaansaamisessa minusta ansaitsevat kunta-alan henkilöstöryhmät erittäin mittavan tunnustuksen. He ovat olleet mukana niissä toimissa, jotka ovat merkittävältä osaltaan mahdollistaneet sen, että kun on ollut suun sakkia myöten panemisen paikka ja aika, siinä tekemisessä on myös onnistuttu. Minusta kunta-alan henkilöstöryhmät ansaitsevat tässä asiassa kyllä hyvin mittavan tunnustuksen.

Kun viime syksynä oli jo tiedossa tämä, mitä näiltä osin sanoin, se että kunta-alan henkilöstö on ollut hyvin rakentavalla tavalla mukana saneeraamassa ja tervehdyttämässä kuntasektoria, pidin hyvin tärkeänä, että viime syksynä olisi voitu sopia siitä, että enää vuodelle 95 ei valtionosuuksiin kajottaisi. Vielä 30.3. viime talvena hallitus teki periaatepäätöksen, linjasi budjetti-toimensa, johon kirjattiin tuo mainittu periaate: valtionosuuksia ei leikattaisi enää vuodelle 95. Indeksileikkauksista sovittiin jo tuolloin, eikä tuossa vaiheessa Suomen Kuntaliitolla ollut indeksijäädynnä realiteetteihin nähden, niihin reaalisyihin nähden, jotka sitä puoltavat, huomauttamista. Tosiasiassa Suomen Kuntaliitolla ei ollut viime talvena siihen asiaan, siis nyt käsitellyssä olevaan asiaan, juurikaan huomautettavaa.

Vaikka näin keväällä sovittiin, valtiovarainministeriö valmistellessaan budjettia vuodelle 95 joutui sen vaikean tilanteen eteen, että budjettikehyksiin, joiden pitämisen puolesta mm. oppositiojohtaja Paavo Lipponen on monta kertaa puhunut, noihin raameihin pääseminen ilman merkittäviä leikkauksia myös kuntien valtionosuuksista ei päästäisi. Tunnettua on, että VM esitti suorien leikkausten mitaksi 3,3 miljardia ja lisäksi sälytettäväksi kunnille eräitä muita rasitteita monien satojen miljoonien markkojen ver-

ran. Yhteensä tuo pohjaesitys, joka budjettiriiheen tuli, olisi merkinnyt lähes 4 miljardin markan rasitteita kuntakentälle.

Ministeri Huuhtanen ja myös allekirjoittanut ja ehkä jossakin mitassa myös ministerit Heinonen ja Isohookana-Asunmaa käyttivät kesän aikana julkisuudessa puheenvuoroja, joissa paheksuimme sitä, että tuollaisiin leikkauksiin oltaisiin menemässä. Pidimme mahdottomana sitä, että tuollaisia leikkauksia tehtäisiin. Tämän halusin sanoa vain sen takia, että noita meidän julkisia puheenvuorojamme seurasi ankara ryöpytys ei vain lehtien pääkirjoittajien toimesta, vaan myös monien poliitikkojen toimesta, eikä yksi vähäisimmistä suinkaan ollut sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja Paavo Lipponen, joka nimeltä mainiten moitti meitä siitä ministeri Huuhtasen kanssa, että kas kummaa, kun nämä ministerit eivät suostu tunnustamaan realiteetteja, hyväksymään leikkauksia ja hyväksymään pitäytymistä 179 miljardin markan budjettiraameihin. Muun muassa Helsingin Sanomat tuki puheenjohtaja Lipposta hyvin merkittävällä tavalla hänen kannanotoissaan.

Tämän halusin muistuttaa niille, jotka nyt siunaavat sitä, että miljardin markan leikkauksiin on päädytty.

Arvoisa puhemies! Tällä poliittisella uralla eivät kovin monia myönteisiä aikaansaannoksia varmastikaan hallituksen jäsenet ole voineet itselleen kirjata. En minäkään voi tästäkään asiasta toki kirjata, ehdottomasti en, mutta sanon sen kuitenkin, että päätyminen lähes 4 miljardin markan valtionosuusleikkauksista siihen, että vain 1 miljardi leikataan sittenkin hallituksen esityksessä, oli mielestäni aika hyvä saavutus tilanteessa, jossa poliittista tukea VM:n esittämien valtionosuusleikkausten merkittävälle supistamiselle ei tullut oikeastaan kunnolla miltään suunnalta. Yksi suunta oli selvä, ja se oli vasemmistoliitto. Minä luin kesän aikaiset lehdistöreferaatit hyvin tarkkaan, ja sieltä tuli tukea niille vaatimuksille, että valtionosuuksiin ei saa koskea tuumankaan vertaa. Mutta kovin suurta tukea sosialidemokraattien piiristä ei kesän aikana niille vaatimuksille tullut.

Halusin tämän muistuttaa tästä historiasta mieleen, ei sen takia, että äsken kertomastani tai näistä leikkauksista sosialidemokraattinen puolue vastuun kantaisi. Se on hallitus, joka kantaa vastuun, että miljardi otetaan, se on selvä, niin kuin mielestäni on aiemminkin kerrotusti monessa vaiheessa edellinen hallitus kantanut vastuun siitä, mitä silloin on tehty.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva laki jäädyttää valtiosuvelainsäädännön mukaiset indeksitarkistuksia ei tehdä. En käy tässä paremmin perustelemaan niitä tarpeita, joita esityksen tänne tuomiseen ja täällä käsittelemiseen on. Totta kai säästötarpeet ovat pohjimmissaan ponttimena asia numero yksi. Sen lisäksi ehkä on syytä niille, jotka erityisen tarkkaan valtiosuvelainsäädännön tuntevat, joihin haluan erityisesti täältä mainita ed. Vähänäkin, luotan hänen suureen asiantuntemukseensa näissä asioissa, todeta asia, jonka hän tietää, että valtiosuvelustason muutosta tarkistettaessa tarkistus määräytyy voimassa olevan lain mukaan sillä tavalla, että palkkausmenojen paino vaikuttaa siinä kahden kolmasosan verran ja yleisen hintatason paino yhden kolmasosan verran. Palkkausmenojen laskennan pohjahan lähtee siitä, että yleinen ansiotasoindeksi vaikuttaa toisen puolen ja lisäksi palkkasidonnaiset maksut, kuntatyöntekijän kansaneläke- ym. maksut, vaikuttavat sen toisen puolen verran. Eli indeksihän voimassa olevassa laissa ei määräydy vain niiden perusteiden mukaan, jotka reaalisesti kuvaavat tilannetta kunnissa, vaan indeksitarkistus määräytyy eräiden muiden talouden indikaattorien mukaan.

Väitteeni ja arvioni on, että itse asiassa kunnissa kustannuskehitys ei olekaan ollut niin suuri, kuin mihin indeksitarkistus olisi myötä antanut, jos sitä olisi noudatettu. Nyt kun se jäädytetään, valtiosuveludet pysyvät näiltä osin ennallaan. Indeksiksi ei vaikuta suuntaan eikä toiseen.

Tässä ehkä vähän lisäperustetta sille, minkä takia tämä esitys täällä on tässä tilanteessa, tilanteessa, jossa kuntakentässä palkkausmenojen kokonaissumma on laskenut ja kuntien kustannustaso monilta muiltakin osiltaan ei suinkaan ole kasvanut vaan pikemminkin laskenut.

Arvoisa puhemies! Jatkan vielä kuitenkin ehkä tämänkin keskustelun tärkeimmästä osasta, siitä, miten vuonna 95 kuntien näyttäisi käyvän. Minun arvioni perustuu paitsi sisäministeriössä myös valtiovarainministeriössä ja Suomen Kuntaliitossa tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin ja ihan faktatietoonkin, joka pohjautuu lähinnä vuoteen 93. Arvioni on se, että vaikka tämä miljardin markan leikkaus, totta kai, on tavattoman ikävä, ja myönnän, että otti erittäin koviin hyväksyä tämänkään vertaista leikkausta kaiken sen jälkeen, mitä on keskusteltu ja sovittu ja mihin tietyllä tavalla kuntien henkilöstön myötävaikuttaminen itse asiassa olisi antanut ainekset, tämän leikkauksen hyväksyminen on ollut

todella vaikea, myönnän sen, mutta arvioni on, että kunnat selviytyvät kuitenkin tällä kokonaiskonseptiolla, mikä budjettiin sisältyy, niistä velvoitteista, joita kunnille työnantajana lankesi viime syksynä tehdyn sopimuksen pohjalta.

Kunnat pystyvät pitämään huutonsa. Ensi vuoden budjettiesitykseen sisältyvien ratkaisujen ansiosta ei kuntien tarvitse sanoa, näin uskallan väittää, yhtään työntekijää irti eikä lisälomauttaa siihen nähden, miten suunnitelmat on aiemmin olleet, yhtään kuntalaista. Näin keskimäärin. En väitä, etteikö jonkin yksittäisen kunnan kohdalla voisi tulla tilanne vastaan, jossa vaikeuksia pienikin lisäleikkaus aiheuttaa. Mutta kokonaisuutena kuntakenttää ajatellen tämä leikkaus ei sitä balanssia ratkaisevasti heikennä.

Mihin perustan tämän sanomani? Perustan sen kahteen seikkaan ylitse muiden.

Ensinnäkin siihen, että kuntien taloudet viime vuonna kehittyivät paremmin kuin viime syksynä osattiin ennustella tai mitä vielä tänä keväänä arvioitiin kunnissa tapahtuvan.

Toisekseen nyt näköpiirissä on, että myös tästä vuodesta kunnat selviytyvät paremmin kuin ennuste oli vielä viime syksynä.

Kolmas seikka, mikä vielä antaa lisäpontta arviolle siitä, että kunnat selviytyvät henkilöstömenoistaan, on se, että myös kuntien tulojen kehitys vuonna 1995 näyttää olevan positiivinen. Myönnän, ja siinä muun muassa ed. Muttilainen käytti eilen illalla aivan oikean puheenvuoron, ettei kuitenkaan vuoden 1995 kehitys aivan viimeisten tietojen mukaan tule olemaan niin hyvä ja myönteinen kuin siinä asiassa ennuste oli vielä muutama aika sitten. Viimeisten laskelmien mukaan ensi vuonna kuntien verotulojen kasvu minimiennusteidenkin mukaan päättyy noin 3 prosenttiin. Aiemmassa vaiheessa toki ennusteltiin 4—5 prosenttia, mutta uusimpien ennusteiden ja laskelmien mukaan ennuste on äsken mainittu minimi 3 prosenttia. Jos näin käy, uskon todella, että kunnat niistä velvoitteistaan selviytyvät ensi vuonna, joihin ne viime syksyn sopimuksissa ovat sitoutuneet.

Edustajat Mäkelä ja Suhonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkariselle haluan huomauttaa, että eivät kaikki ole allekirjoittaneet tätä vastalauseita sen vuoksi, etteivät hyväksyisi

säästöjä. Minä olen varmasti yksi niistä, joka olisi hyväksynytkin säästöt, ellei siihen liittynisi aivan muuta asiaa. Kysymys on politiikan teon moraalista, poliitikon ja hallituksen sanojen uskottavuudesta.

Kun kuntien työntekijäjärjestöt kerran suosivat ja lähtivät rankkaan saneeraukseen, luopuivat eduistaan tietäen, että heillä ainakin vuonna 1995 on työpaikka tallella ja he voivat selviytyä siitä remontista, johon osallistuvat, niin siihen sisältyi lupaus, että valtionosuudet eivät ensi vuonna pienene. Tähän luottaen he ovat säästöpäätöksensä kunnissa tehneet ja omaa selkänahkaansa myyneet, jos näin voi sanoa.

Hallitus ja ministeri Pekkarinen ovat nämä lupaukset pettäneet, ja minusta se on väärin. Olisitte ottaneet sen miljardi markkaa vaikka työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksuista. Se on lähes sama summa valtion verosubventiota kuin mitä tällä lakiesityksellä viedään kunnilta. Se on verolaki, ja siitä ei olisi tarvinnut, kuten pääministeri sanoi, kolmikannalla sopia.

Sitä paitsi niin kunnallismenojen leikkaukset kuin ay-liittojen verovähennysoikeuden menettämisen demarihallitus tuo suurin piirtein ensi töikseen eduskuntaan.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen puhui vasemmistoliiton suhtautumisesta. Ministeri oli mukana Kajaanissa vasemmistoliiton kuntapäivillä. Siellä hän tosiaan vannoi, ettei mitään leikkauksia tehdä. Uskon siihen, että ministeri oli silloin todella vilpiton ja on sitten joutunut myöntymään tähän.

Muistuttaisin kuitenkin, että jos tämä leikkaus nyt on 2,7 prosenttia, se merkinnee noin 16 000 työtöntä lisää kunnissa, mikä tietysti on hälyttävää. Varsinkin kun tarkastelee viimeisiä työttömyyslukuja, joiden mukaan naisten työttömyys on viime vuoden elokuusta kasvanut 16 prosenttia, eli säästöt purevat nyt nimenomaan kuntiin, hoito-, hoiva- ja palveluammatteihin. Tämä on erittäin huono kehityssuunta.

Saamani tietojen mukaan kuntien talous on todella heikoissa kantimissa. Kuntien veromäärät tänä vuonna ovat selvästi pienemmän kuin on laskettu. Arvonlisävero on rasittanut kuntia enemmän kuin tiedettiin. Monilla kunnilla on bullet-lainoja, jotka pitää maksaa pois. Kyllä kunnat ovat suuressa puristuksessa.

Minun mielestäni kaikkein vakavin asia on se, että tehdään selkeä sopimus, kunnan työntekijät

luottavat siihen ja sitten eivät voikaan luottaa. Sitä on mielestäni hyvin vaikea selittää.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lähinnä ed. Vähänäkille haluan vastauspuheenvuorona todeta, koska hän erityisesti opposition sanakääntein kävi tämän säästölain kimppuun, näyttää siltä, että yleensäkin ottaen säästölaille ei tunnu löytyvän mistään tukea. Kuitenkin tätä lakia olen puolustamassa, vaikka hallintovaliokunnassa en ollutkaan paikalla.

Se on todettava, että kunnilla on tiukkaa, mutta kun suhteutetaan tätä asiaa siihen kokonaisuuteen, jossa yhteiskunta elää, ja ennen kaikkea siihen, jossa valtiontalous on, voidaan sanoa, että kunnilla sittenkin on helpompaa kuin valtiolla. Nimittäin jos valtio ottaa velkaa niin paljon, että tässä tehty valtionosuuden leikkaus merkitsee oikeastaan vain yhden viikon valtion velanottoa, voi kyllä sanoa, että niille päättäjille, jotka seuraavassa eduskunnassa valtiontalouden tasapainotusongelmia ratkaisevat, tämäkin ratkaisu tulee olemaan vain hyvin pieni helpotus.

Kun näitä säästöjä sitten joudutaan kysymään ja mm. sosiaalidemokraiteilta on säästökohteita kysytty, he esittävät niitä elinkeinotuista ja maataloudesta. Vertailun vuoksi todettakoon, että vaikka koko KTM:n pääluokka ja maa- ja metsätalousministeriön pääluokka pantaisiin nolaksi eikä piitattaisi siitä, että tulisi satojatuhansia työttömiä, senkin jälkeen vielä valtion pitäisi ottaa budjetin katteeksi velkaa noin 40 miljardia markkaa. Eli kyllä sen verran voisi neuvoa oppositiota, että uskottavampaa varmaan olisi, jos puheissa olisi jokin kohtuus.

Ed. Vähänkiki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan tässä häkeltyy, kun ministeritasolta tulee kehumisia ja ylistyksiä kunnallistalouden tuntijana. Mutta muistan aina entisen presidentin Mauno Koiviston sanat, kun häntä ylistettiin syntymäpäivillään. Hän totesi, että Luoja on onneksi ihmisen niin rakentanut, että kestää itsensä kehumista hyvinkin paljon.

Mutta sitä ihmettelen sinänsä ahkeruutensa vuoksi arvostamassani ministeri Pekkarisessa, että hänkään ei elä ajassa vaan hän elää niin kuin Holkerin hallituksen ajassa ja toteaa, että silloin olisi pitänyt varastoida rahaa ja muuta. Kuitenkin varsin elävästi muistan, kun silloinen oppositiokansanedustaja Mauri Pekkarinen oli miljarditeittain lisäämässä jokaiseen budjettiin markkoja. Ei säästämisidea vielä ollut syntynyt keskustankaan piirissä.

Olen tehnyt sen huomion, että täällä esiintyvät keskustalaiset arvostelevat hereästi Holkerin hallitusta, kun sen sijaan kokoomuslaiset arvostelevat jo etukäteen tulevaksi ajateltua sosialidemokraattista tai heidän johtamaansa hallitusta. Nimenomaan se vielä olematon hallitus on kokoomuksen kivitettävänä. Se johtunee siitä, että kepu ei ollut viime hallituksessa ja kokoomus ei pikku puolueena todennäköisesti ole seuraavassa hallituksessa.

Ed. U r p i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri puheenvuorossaan äsken kehui maasta taivaaseen, kuinka kuntatyöntekijät ovat venyneet ja joustaneet ja ottaneet osaa näihin taloustalkoihin. Aivan oikein, hyvin monet pienipalkkaiset kuntatyöntekijät ovat antaneet periksi ja ovat todellakin kantaneet kortensa kekoon yhteisen asian puolesta uskoen myös siihen, että toinen osapuoli, joka on hyvin ratkaisevassa asemassa sen leivän muodostumiseen, jota he syövät, eli valtiolta, pitää lupauksensa, jonka se on juhlallisesti antanut. Kyllä, ministeri Pekkarinen, tämä temppu, jonka te teitte näitä työntekijöitä kohtaan, on hyvin härski. On aivan selvää, että tämä tulee vaikuttamaan myös siihen luottamuksen ilmapiiriin, joka tänäkin syksynä olisi hyvin tarpeen aikaansaada, jotta taas neuvotteluissa päästäisiin hyvään lopputulokseen. Eli ei tällä tavalla toimien voida rakentaa mitään kestävää.

Ministeri totesi, kuinka kuntakenttä on todella säästännyt. Aivan oikein, kuntakenttä on säästännyt, ja velka-aste on nyt vain noin 32—33 miljardia. Sekin on totta. Mutta mitä siitä on seurannut? Veroäyrin hintaa on nostettu, investointeja on leikattu, maksuja, taksoja on nostettu, ja mikä kaikkein merkittävintä, 60 000—70 000 ihmistä on saanut "monoa" kuntakentästä. Tämä on sen politiikan seurausta, mitä hallitus omalta osaltaan on ollut toteuttamassa!

Ed. R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Pekkarinen selosti niitä peruslähtökohtia, jotka liittyvät kuntien talouteen. Niitä on myös selvitetty budjettikirjassa, jonka perusteella meidän pitäisi arvioitamme tehdä täällä. Budjettikirjan liitteessä on kuntataloutta käsitelty sillä tavalla, että siellä olevassa sarakkeessa n:o 37 arvioidaan välittömien verojen olevan tänä vuonna 54 miljardia ja ensi vuonna 50 miljardia. Kuuliko ministeri Pekkarinen? Tänä vuonna 54 ja ensi vuonna 50 miljardia. Tekstissä sanotaan, että verotulot lisääntyvät

vajaan 5 prosentin verran. On vaikea arvata, mihin tässä oikein voisi luottaa. Painettu sana on aiemmin ollut sellaista ja varsinkin hallituksen antama budjettiesitys, että siinä useimmiten luvut ovat olleet paikallaan. Mutta onko nyt niin, että hallitus peukaloidessaan näitä tarkoituksenmukaisella tavalla ei olekaan huomannut asian tuntijoiden jättämiä taulukoita korjata sen mukaisiksi, minkälainen tilanne on.

Kun olen vielä kuullut, että tänä vuonna myös arvonlisäverotuksen yhteydessä on olemassa noin miljardin markan verran vastoin lupauksia olevia lisämenoja kunnille, nämä kaikki yhdessä johtavat kyllä sellaiseen tilanteeseen, että tämä luottamus on perin pohjin menetetty. On vaikea löytää keinoja, millä se voitaisiin palauttaa.

Olisi ollut oikein, että ministerit olisivat neuvotelleet kuntatyöntekijäjärjestöjen kanssa näistä asioista, kun kerran ryhtyvät sopimuksia purkamaan. Sillä tavalla olisitte voineet osoittaa asianmukaista vastuun kantamista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on budjettiin ladannut eränläisiä negatiivisia optioita: sovittuja määrärahoja, valtionosuuksien maksatuksia jne. tuosta vaan siirretään seuraaville vuosille eli seuraaville hallituksille. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten hallitus arvelee kuntien selviytyvän tällaisesta politiikasta nyt ja lähitulevaisuudessa.

Kuntien budjetin laatiminen on ollut todella viime vuosina arviointia, ne ovat todellisia talousarvioita ja paino sanalla arvio. Kun tähän epävarmuuteen vielä lisätään ilmiselvät lupauksen rikkominen, ei siinä ole mitään ihmettelemistä, että tällä menolla kunnissa ei uskalleta enää tehdä muuta kuin välttämättömimmät rutiinit. Uskallusta uuteen kalvavat huonot kokemukset valtiovallan lupauksen pitämättömyydestä.

Ministeri Pekkarinen puuttui puheenjohtaja Lipposen kesäisiin puheisiin. Olen lukenut ja osan niistä kuunnellutkin, ja minä ymmärsin, että Paavo Lipponen nimenoman puhui budjetin raameista ja niiden pitämisestä, koska ne olivat niin kovasti ristiriidassa niihin puheisiin nähden, joita oli pidetty. Itse eräseen kirjalliseen kyselyynikin sain vähän toisenlaisia vastauksia, joten sitä sopii kummastella edelleen.

Ministeri Pekkarinen kaipasi vähän sosiaalidemokraattien tukea tälle asialle. Meidän taholtamme tullaan esittämään nyt puheena olevan huonon lain hylkyä. Se on meidän tukemme. On mielenkiintoista nähdä, keitä muita ministeri Pekkarisen avuksi lähtee meidän kanssamme tätä lakia hylkäämään.

Lopuksi vielä ylistetty olkoon se virkamies, joka aikoinaan on tehnyt tällaisen kahden minuutin vastauspuheenvuorosaännön, sillä muuten ed. Ukkolalta jäisi se välttämätön demariosa aina lopusta esittämättä, jos se olisi lyhyempi.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti ministeri Pekkariselle, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on myös hylkäämässä lakiesitystä.

Ministeri Pekkarinen totesi puheenvuorosaan sen, miten paljon kunnat ovat säästäneet, ja antoi tunnustusta nimenomaan henkilöstölle, ja se henkilöstö tuon tunnustuksen todella ansaitsee. Mitä tulee siihen, kuinka paljon todella on säästetty, ne ovat todella hurjia summia, eivätkä ne ole pelkästään henkilöstömenoja, vaan säästöt ovat kohdentuneet myös kaikkein pienimpiin ja kaikkein vähäosaisimpiin kuntalaisiin. On säästetty lasten osalta, on säästetty vanhusten. Kuulinpa sellaisiakin tietoja eräästä kunnasta, kuinka terveydenhoitosektorilla on säästetty kroonikkosairaalossa hurjia määriä kroonikkosairaiden ihmisten vaipoista. Mitä se tietää? Se tietää äärettömän kovaa hoitotason laskemista. Tämä vain yhtenä pienenä esimerkkinä, että näihin vakaviin, syviin pientä ihmistä koskettaviin ongelmiin pitäisi myös nyt käytävässä keskustelussa mielestäni kiinnittää huomiota.

Kun kuntahenkilöstö suostui säästösopimukseen, he suostuivat pitkälti siksi, että he yrittivät turvata työpaikkansa. Nyt kuitenkin kahden viime vuoden aikana on 40 000—50 000 kuntatyöpaikkaa hukkunut pois. Osa heistä varmastikin on työttömyyskortistossa.

Mitä tulee siihen, että kunta joutuu pistämään väkeä pelloille, sen todelliset säästöthän ovat ihan minimaaliset. Ne ovat muutaman tuhannen markkaa vuositasolla, koska kunta työnantajana joutuu myös irtisanoessaan ja lomauttaessaan maksamaan eläkevastuita ja osan työttömyys-turvamaksuista.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarisen puhetapa siltä osin ärsyttää minua, kuin hän puhuu säästöistä. Mitä säästöä se on, kun hallitus on tehty-

ään kaikki ne säästöt, joita on vuosien varrella päätetty, joutunut kuitenkin valtion velkaa lisäämään viisin-kuusinkertaiseksi? Sehän todistaa suoraan sen, että te ette ole onnistuneet siinä, että säästöt olisivat edes teidän hallituskautenne aikana osoittautuneet säästöiksi, vaan niistä onkin tullut velkaa. Ne ovat osoittautuneet kustannuksiksi, vielä aikaisempaa suuremmiksi kustannuksiksi. Näin tulee käymään tässäkin asiassa. Jos säästösopimus nyt valtionosuusleikkauksen johdosta raukeaa, säästöjä, joita kuviteltiin, ei synny.

Ministeri Pekkarinen mainitsi, että kunnat eivät ole velkaantuneet samassa tahdissa kuin valtio. Se on hyvä asia. Eivät muuten perheetkään ole velkaantuneet samassa tahdissa kuin valtio. Valtion velkaantumiseen ovat vaikuttaneet monet syyt: epäonnistuneet säästöt, mutta myös se, että valtion rahaa on lähdetty syytämään kokonaan uusille aloille tai voimakkaammin aloille, joissa valtion ei oikeastaan olisi edes syytä olla toimijana.

Hallitus on tehokkaasti sosialisoinut yksityistä elinkeinoelämää tukemalla pankkeja ja elinkeinotukia lisäämällä ja toimillaan vaikuttanut siihen, että perinteiset kunnalliset alat taas ovat yksityistämässä. Samalla täytyy huomata, että teidän hallitusajananne budjetin sisäinen rakenne on erittäin voimakkaasti muuttunut, niin että kunnan raskaimmat alat, sosiaali- ja terveys- sekä opetusala, ovat vähentyneet yli 4 prosenttiyksiköllä.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rimmin puheenvuoron jälkeen se vanha totuus vahvistui, että kiittämättömyys on maailman palkka. Me kaikki huomasimme varmaankin ministeri Pekkarisen lentosuikon vasemmistoliiton suuntaan, ja takaisin se tuli lievällä tyrmäyksellä. Tällaista on elämä, mutta ministerin elämä on ollut aina kovaa, ja hän on siihen tottunut.

Toivon todella, että ministeri Pekkarisen puheenvuoron kolmas osa eli loppuosa todella pitäisi paikkansa, eikä olisi liian suuren optimismin vallassa pidetty, sillä toisaalta on olemassa erittäin vakavia merkkejä siitä, että kuntatalouden tilanne on muuttumassa vaikeampaan suuntaan. Minulla on varsin tuore esimerkki yhdestä suomalaisesta suorkunnasta, jonka arvonlisäveropalautukset ovat arviolta 1,4 miljoonan markan

asemesta muuttuneet 10 miljoonan markan suuruiseksi. Tämä on vain yksi esimerkki. Verotuloarviot ovat alentuneet. Haluan sanoa tämän sillä toivolla, että ennusmerkit ovat vääriä, mutta yhtä lailla katteettoman optimismin valaminen tässä tilanteessa ei varmaankaan olisi hyväksi.

Ed. Vähänäkille, joka on jo poistunut odottamaan parempia aikoja, toteaisin sen, että jos meistä jompikumpi tulee häviävän pieneksi, ehkä toista lohduttaa se, että nahkurin orsilla tavaataan.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pontevallakaan puheella ei voi sitä tosiasiaa peittää, että hallitus on todella syylistynyt yksipuolisesti rikkomaan sopimuksen. Ei kai hallituksella ole otsaa odottaa, että toinen sopijapuoli kiltisti nyt vain oman osuutensa suorittaa loppuun.

Kotikaupungissanne Jyväskylässä, tämän päivän lehdet kertovat jo, on 3 000 hengen keskussairaalan sairaanhoitopiirissä irtisanottu sopimuksia. Tämä on erittäin huolestuttavaa, koska näistä sopimusten irtisanomisista seuraa palvelutason huonontumista ja kustannuksia.

Olen myös hyvin huolestunut erityisesti siitä, että kunta-alallahan on kyse 75-prosenttisesti naisten työstä ja matalapalkkaisten naisten työstä erityisesti ja palkkaerot ovat kasvamassa. Tällä ratkaisulla vielä lisätään sitä epäkohtaa. Samalla hallituksella oli otsaa olla myötävaikuttamassa vientiteollisuuden palkan nousuihin. Tämä ei voi olla oikeata politiikkaa.

Kunnat selviävät, sanoi ministeri Pekkarinen. Kotikaupunki Jyväskylä menettää tässä leikkauksessa 14–15 miljoonaa. Jos se muutetaan henkilöstömenoiksi, se on noin 70–100 hengen vuotuinen palkka. Jos sillä säästetään jotakin muuta, varmasti säästöt kohdentuvat silloin siihen, että erityisryhmät unohtetaan. On jo aivan ala-arvoista psykiatristen ryhmien avohoito, sen kehittäminen, kehitysvammaisten palveluista ja alkoholiongelmallisista puhumattakaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Polvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pekkarinen kertoi viime vuosikymmenellä tapahtuneesta kuntien menojen kasvusta. Siltä osin on syytä yhtyä hänen näkemykseensä. Mutta on samalla todettava, että se kasvu aiheutuu pääasiassa siitä, että valtio lisäsi kunnille tehtäviä ja sen seurauksena menot nousivat.

Samassa yhteydessä kuitenkin otettiin käyttöön periaate, jonka mukaan kunnat ja valtio osallistuvat tiettyssä suhteessa palvelujen ylläpitämiseen. Viimeksi tuo periaate vahvistettiin valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä, joka on kirjattu selvästi lain perusteluissaan. Nyt välittömästi tuon lainsäädännön jälkeen hallitus toistuvasti rikkoo sitä periaatetta, joka kuntasektorin kanssa on sovittu.

Myös siltä osin olen samaa mieltä ministeri Pekkarisen kanssa, että kunnat ovat onnistuneet säästöissään verrattain hyvin ja tasapainottaneet taloutensa. Se on tapahtunut hyvin pitkälle henkilöstövähennysten avulla. Tällä vuosikymmenellä noin 40 000 henkilöä on menettänyt työpaikkansa kuntasektorilla, kun lasketaan yhteen leikkausten kokonaisvaikutukset.

Sen lisäksi, mitä toteutetaan valtionosuusleikkauksia, siirretään uusia rasitteita kuntasektorille. Muun muassa arvonlisäveron takaisinperinnän vaikutuksista syntyy mittava kustannuslisä, ja vaikutukset johtavat väistämättä siihen, että kunnat vähentävät edelleen henkilökuntaansa. Kun tiedetään se, että kunnan pois potkima henkilöstö aiheuttaa yhteiskunnalle melko täsmälleen saman kustannuksen, ovatko he työssä vai kortistossa, sen takia mitään järkeä ei ole näiden leikkausten toteuttamisessa.

Samalla on muistettava, että aina, kun muutetaan kustannusrasitetta kuntien tappioksi, muutetaan samalla verorasitusta entistä enemmän pienituloisten kustannettavaksi jakoveron muodossa, eli kysymyksessä on verorakenteen muutos.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ihan muutamaan käytettyyn puheenvuoroon jokunen kommentti. Lähdän liikkeelle ed. Ukkolan puheenvuorosta. Jaaha, ed. Ukkola ei ole paikalla. Sekä hänen että muun muassa ed. Anderssonin puheenvuorossa niin kuin eräissä muissakin valitettiin sitä, että hallitus ei ole pystynyt pitämään kiinni sopimuksistaan ja leimattiin enemmän tai vähemmän moraalittomaksi toimeksi se, että näin on käynyt.

Minullakin on ollut tilaisuus kuunnella parin päivän ajan puheenvuoroja budjetin lähetekeskustelussa. En ole tainnut kuulla ensimmäistäkään puheenvuoroa budjettikeskustelussa, joka nyt käytiin parin päivän aikaan, jossa olisi sanottu, että valtion olisi pitänyt ottaa lisää velkaa ja

lisävelalla hoitaa ne tehtävät, joita nyt joudutaan karsimaan. Edustajat ovat olleet sitä mieltä, että velkaa on liian paljon valtiolla ja että nyt tulee taas lisää velkaa valtiolle. Niiden, jotka näin sanovat, täytyy tunnustaa se toiseikka, että jotta edes 179 miljardin kehykseen päästään, pakko on jostakin leikata. Vaikka totta kai myös minulle on ollut tavattoman katkera tämä miljardinkin hyväksyminen, ollakseni nyt ihan rehellinen, sen 10,8 miljardin markan, joka piti budjettiriihessä vielä lisää leikata, leikkaaminen niin, että penniäkään siitä ei olisi suuntautunut kuntakenttään, olisi ollut aikamoinen saavutus. Enkä ole aivan varma, olisiko se ollut edes ihan oikeudenmukainen ratkaisu, jos vertaa valtiotyöntekijöitä kunta-alan henkilöstöryhmiin.

Moraalista voidaan olla monta mieltä. Totta kai periaatteessa, jos jotakin on sovittu, siitä pitäisi pyrkiä pystyä pitämään kiinni. Mutta niinhän me olemme säättäneet kaiken näköistä lainsäädäntöä viime vuosikymmenen aikana, jota on tuhkatieheään jouduttu muuttamaan. Jokaisen sellaisen muutoksen osalta voidaan sanoa, että eikö se ole moraalitonta, kun kerran on jotakin luvattu eikä vain suullisesti luvattu, vaan laiksi puettu ja täällä hyväksytetty. Voidaan kysyä, eikö se ole moraalitonta, että sitä joudutaan muuttamaan. Mutta jokainen tietää vastauksen. Näissä oloissa, joihin on ajaututtu, se on ollut pakko tehdä.

Mitä tulee vasemmistoliiton keväiseen erinomaisten hyvään seminaariin, jonka vasemmistoliitto Kajaanissa järjesti, muuten hyvän seminaarin ehkä nyt sitä puheenvuoro-osaa lukuun ottamatta, jossa kerroin, mitä hallituksen tavoitteena ja tarkoituksena on tehdä. Silloin uskoin vielä siihen keväällä, että voidaan pitää kiinni siitä, että penniäkään ei leikata, mutta en pystynyt siitä pitämään loppuun asti kiinni.

Vielä kerran sanon teille, että sanokaa mitä sanotte leikkauksen mitasta, mutta minä sanon, että se oli kohtuullisen hyvä lopputulos siinä tilanteessa, joka viime kesänä budjetin tekemisessä oli. Minä uskallan puolustaa sen jälkeen, mitä kaikkea ikävyyttä ja inhottavuutta jouduttiin läpi elämään ja kokemaan budjetin rakentamisen yhteydessä.

Mitä tulee siihen, että kuntatyöntekijät ovat osallistuneet siinä mitassa säästöihin, että työpaikkoja on mennyt 60 000—70 000, sehän nyt ei pidä paikkaansa, eikä pidä paikkaansa, ed. Polvi, myöskään 40 000 työpaikkaa. Itse asiassa minulla on vähän suurempikin lukema kuin 40 000, niiden työntekijän määrä, jotka ovat palvelusuh-

teessa, lyhytkestoisessa tai vastaavassa, olleet viime vuosien aikana. Sellaisten lyhytkestoisten palvelusuhteiden määrä on vähentynyt näiden vuosien aikana minunkin tietojeni mukaan — minulla ei ole eksakteja tietoja, mutta... (Ed. Polvi: 45 000!) — Aivan oikein, jotain tällaista on minullakin, yhteensä 40 000. Mutta työvuosisuorituksina — nyt käytän ehkä väärää käsitteitä, mutta edustajat ymmärtävät, mitä tarkoitan — mitattuna vähenemä on alle 20 000 työpaikkaa, reilusti alle 20 000 työpaikkaa.

Tämän vuoden alkupuolella Suomen Kuntaliitto tutki siihen asti tapahtuneen ja silloin päätyi 13 000 työpaikkaan. Nyt minun käsitykseni on se, että tuo määrä on tämän vuoden aikana tun-
tuvasti lisääntynyt ollen kuitenkin edelleenkin reilusti alle 20 000 työpaikkaa.

Ed. Urpilainen sanoi, että nyt ensi vuoden budjettiesitykseen liittyvällä ratkaisulla kunta-alan työntekijöiden suusta leipä on viety. Toistan sen, että minä uskon, että tällä ratkaisulla, joka budjettikokonaisuuteen liittyy, siis sekä tulopuoleen että menopuoleen liittyvillä ratkaisuilla päästään lopputulokseen, jossa kunta-alan henkilöstöä ei tarvitse irtisanoa.

Ed. Rönholm ihmetteli sitä, miksi verotulot ovat tänä vuonna 54 miljardia tai vähän päälle ja ensi vuonna 50 miljardia muistini mukaan suurin piirtein — minulla ei ole ulkomuistista ihan tarkkoja lukuja, mutta suurin piirtein näin. Tämä ei ole välttämättä kunnallisasioista ja sisäasioista vastaavan ministerin reviiä, mutta vastaan veroista ministeriryhmäni puolesta. Tänä vuonna, niin kuin tiedetään, ei veronpalautuksia tule ja ensi vuoden aikana maksetaan kahdet veronpalautukset. Jos näiden vaikutukset ynnätään yhteen, päädytään siihen, että jos putsataan pois veronpalautukset, välittömien verojen määrä kasvaa vuonna 95. (Ed. Rönholm: Budjettikirjassa ovat päinvastoin ne luvut, vuonna 95 on 50 miljoonaa, vuonna 94 54 miljoonaa!) — Näin juuri sanoinkin. Juuri tästä syystä, mitä äsken kerroin, käy sillä tavalla, että ... (Ed. T. Roos: Miten ne niin päin voivat olla?) — Aivan oikein. Nyt pitää konseptini selvittää. Kaksien veronpalautusten ajoittuminen samalle vuodelle on se syy, joka tämän asian selvittää, ed. Ukkola. Näin se on. Olen valmis tarvittaessa keskustelemaan kasvatustenkkin.

Arvoisa puhemies! Niiltä osin ed. Rönholm ja myös ed. Saario olivat kyllä aivan oikeassa, että arvonlisäverouudistus, joka toteutettiin tämän vuoden kesäkuun alusta lukien, on uudistus, jonka vaikutukset kunnallistalouteen ovat olleet

yllätykselliset. Paraikaa erillinen valtiovarainministeriön työryhmä selvittää näiden vaikutusten kohtaantumista kuntiin. Myös minä olen saanut aivan samanlaisia tietoja kuin ed. Saario kertoi, tietoja siitä, että palautukset kunnille ovat olleet radikaalisti paljon pienempiä kuin ennusteltiin alun perin, kun arvonlisäverolainsäädäntöä säädettiin. Yhdyn, vaikkei ed. Saario sitä sanonut, niihin ajatuksiin, mitä on esitetty, että jos näiltä osin se, mitä lakia säädettäessä arvioitiin, ei pidä paikkaansa, hallituksen on tämä tilanne arvioitava uudestaan ja katsottava, että arvonlisäverouudistuksen vaikutukset kunta — valtio-suhteeseen pysyvät niissä mittasuhteissa, mitä alun perin lainsäädäntöä säädettäessä ajateltiin. Näiltä osin edustajien Saarion ja Rönnholmin huomio oli aivan oikein ja perusteltu. Pyrin tekemään kaikkeni, että tässä suhteessa tarkistus tehdään, mikäli siihen aihetta on.

Ed. T. Roos, on aivan totta, että ed. Lipponen puhui siitä, että raameihin ei päästy. Mutta kun hän puheensa kesällä kohdensi juuri ministeri Huuhtaselle ja minulle oikeastaan useamman kerran, kyllä minä ymmärsin, että hän nimenomaan tarkoitti sitä, että niiltä osin kuin kritisoin ajateltuja leikkauksia, hänen sanomansa kohdistui myös valtionosuuksiin.

On aivan selvää, että minkä tahansa ikävän valtionosuusleikkauksen rinnalle voidaan aina ottaa se tosiseikka, että on jouduttu pankkeja tukemaan. Myös ed. Vehkaoja käytti samaa sanomaa. En nyt halua avata tätä keskustelua sen enemmälti ja pitemmälti. Totean vain sen, että tiukan paikan tullen jokainen meistä tässä salissa tunnustaa itsekseen sen, että tosiasiallista vaihtoehtoa sille, että pankkeja on jouduttu tukemaan, ei ollut. Tosiasiallista vaihtoehtoa sille ratkaisulle ei ollut. Jos me olisimme päästäneet merkittävän pankin tai pankkiryhmän nurin, se, mistä presidentti Koivisto kirjassaan puhuu, olisi toteutunut varmasti, se katastrofi, joka silloin oli näköpiirissä. Tällä asialla on hyvä vaalikentillä varmasti hehkuttaa, mutta eduskunnassa toivotavasti ei kovin paljon tätä enää harrasteta.

Vielä pari kommenttia. Ensin ed. Saariolle toisen kerran hänen puheenvuoronsa johdosta: Kyllä hieman pelkoa todella siitä on, minkä ed. Saario esille nosti. Nimenomaan verotuloennusteet ovat nyt heikompia, ja senhän tunnustinkin, heikompia kuin olivat vielä kaksi kolme kuka kulta sitten. Kerroin myös lukeman, joka kuntaliiton ja eri ministeriöiden yhteisissä arvioissa nyt on saatu. Tämä aivan uusi arvio päättyi 3 prosenttiin verotulojen kasvun osalta. Olen myös

hieman pelokas sen suhteen, miten tässä suhteessa käy, mutta tuoreimmat ennusteet kertovat näin.

Aivan viimeisenä, arvoisa puhemies, kun ed. Viljamaa otti meidän molempien yhteisen kotikaupungin ja kotimaakunnan tässä esimerkiksi ja sen, että mm. siellä nyt on sopimuksia sanottu irti, totean, että näin on tehty. Minä tietyllä tavalla ymmärrän sen, mitä kunta-alan henkilöstön mielessä tällä hetkellä liikkuu ottaen huomioon ne säästöt, joita on tehty, ja ne vyön kiristykset, mihin kunta-alan henkilöstö on tähän saakka osallistunut, ottaen huomioon sen, että kunta-alan henkilöstö nyt näkee, että ensinnäkin yksityisellä sektorilla keskustellaan kaiken aikaa vahvasti siitä, että palkkoja oltaisiin nostamassa. Samaan aikaan toisille aloille, niille aloille, jotka ovat devalvaatioista hyöttyneet, palkkojen tuntuva lisänosto ja kunta-alalla vyön edelleen kireällä pitäminen on yhtälö, jonka ymmärtäminen voi olla ihan ymmärrettävästikin kunta-alan henkilöstölle vaikeaa.

Tässä mielessä hyvin sympatisoin niitä, jotka tätä pohdiskelevat hyvin apein mielin. Mutta ed. Viljamaa, jos sanotaan, että kun hallitus on leikkannut miljardin, että kuntien tulopohja tavaltaan puhkeaa, että kunnat nyt tulevat köyhtymään ja että kuntien köyhtymistä pidettäisiin perustana sille, että pitää palkkoja nostaa, se logiikka ei ole kyllä kovin johdonmukaista logiikkaa. Sitä ei voi logiikaksi oikein sanoa. Muista perusteista, muista syistä johtuen ymmärrän sen, että sopimuksia sanotaan irti ja palkkoja vaaditaan korotettavaksi, mutten niistä ratkaisusta johtuen, mitkä liittyvät ensi vuoden budjettiesitykseen.

Ed. U r p i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkariselle voisin todeta, että minulla on tässä Suomen Kuntaliitosta faksi, jossa todetaan, kun käsitellään kuntataloutta, että voimakkaat säästöt ovat aiheuttaneet sen, että henkilökuntaa on enää noin 400 000, kun vuonna 89 vastaava luku oli 470 000. Tässä on vastaus siihen. Tästä luvusta voidaan tietenkin keskustella, mitä kaikkea siihen sisältyy. Ilmeisesti siinä on myös lyhytaikaisia työsuhteita, sen toki myönnän, mutta joka tapauksessa heillä on ollut verokirja kuntatyönantajan kaapissa ja nyt tuota suhdetta ei enää ole.

Arvoisa puhemies! Nyt on ensimmäisessä käsitelyssä valtionosuuslain muuttaminen niin, että kuntien valtionosuuksien kustannustason tarkistukset jätettäisiin tekemättä vuosiksi 94 ja

95. Lakiesityksen hyväksyminen johtaisi siihen, että kuntien valtionosuuksien markkamääriä ja niiden perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä ei vastoin voimassa olevaa lakia tarkistetaisi lainkaan. Käytännössä tämä johtaisi siihen, että kunnat menettäisivät valtionosuuksia kahden vuoden ajalta yhteensä noin 1 500 miljoonaa markkaa.

Kuntien talous on hyvin riippuvainen valtion kunnille antamasta tuesta etenkin ns. peruspalvelujen rahoittamiseksi sekä tuottamiseksi. Kuntien tuloista keskimäärin kolmannes muodostuu valtionosuuksista. Vaikka meneillään olevan laman myötä julkisen sektorin osuus kansantuotestamme onkin noussut voimakkaasti, on kuntatalouden osuus pysynyt ennallaan eli noin viidenneksenä. Tämä osoittaa sen, että kunnat ovat sopeuttaneet itsensä kohtuullisesti uuteen tilanteeseen ja kyenneet tasapainottamaan taloutensa erittäin voimakkailla säästötoimilla.

Mittaviin säästötoimiin on pakottanut osaltaan maan hallitus, joka leikkasi kuntien valtionosuuksia esimerkiksi tälle vuodelle jopa 4 700 miljoonalla markalla. Näin mittavat leikkaukset yhdessä entisten ja ensi vuodelle esitettyjen leikkausten kanssa merkitsevät sitä, että kuntakentältä on valtion rahaa otettu noin 10 miljardia markkaa.

Työvoimavaltaisella kuntasektorilla tehdyt leikkaukset ovat johtaneet ikävään henkilöstön vähentämiseen ja osin myös palvelujen heikentämiseen. Selvitysten mukaan kuntakentässä on tänä päivänä noin 60–70 000 työntekijää vähemmän kuin vuonna 89, jolloin heitä oli noin 470 000. Kun työmäärä on pysynyt vähintään entisellään, eräin osin jopa lisääntynyt esimerkiksi sosiaalitoimen alalla, on töistä ollut pakko suoriutua entistä pienemmällä työntekijämäärällä. Tämä on merkinnyt rajua tuottavuuden nousua. Samalla on kuitenkin henkilöstön keskuudessa alkanut ilmetä yhä enemmän loppuun palamista. Venyminen on jo nyt äärirajoillaan, näin etenkin sosiaali- ja terveystoimissa.

Kaiken kaikkiaan kuntien työntekijät ovat kiitettävästi osallistuneet meneillään oleviin taloustalkoisiin. He ovat joustaneet monin eri tavoin. Mutta vaikka näin on, vaikuttaa siltä, että mitä enemmän kunnat ja niiden työntekijät säästävät ja joustavat, sitä voimakkaammin on maan hallitus mitätöimässä nämä positiiviset toimenpiteet ja luomassa vaikeuksia työmarkkinakentälle.

Arvoisa puhemies! Kunta-alan järjestöt ja valtiovalta sopivat viime syksynä siitä, että kunta-

puolella toteutetaan vuosina 94 ja 95 kumpanakin vuotena 2,7 prosentin palkkasäästöt. Tähän päädyttiin toisaalta siksi, että valtionosuusleikkauksia huojennettiin 1,3 miljardilla markalla siitä, mitä hallitus oli alun alkaen suunnitellut, sekä siksi, että hallitus sitoutui pitämään kuntien valtionosuudet myös vuonna 95 vuoden 94 tasolla eli lisäleikkauksia ei tehtäisi.

Kuntien peruspalveluista vastaavat työntekijät ovat oman osansa sopimuksesta pitäneet jopa niin, että tavoitellut säästöt tullaan saatujen ennakkotietojen mukaan tänä vuonna jopa ylittämään. Mutta maan hallitus on syömässä sanansa. Se on pettämässä sopimuskumppaninsa eli niin kunnat kuin työntekijäjärjestökin esittämällä valtion ensi vuoden budjettiin liittyen, että valtionosuuksia leikattaisiin ensi vuonna 1 000 miljoonalla markalla. Kun tähän lasketaan mukaan nyt käsittelyssä olevan lain ensi vuotta koskevat vaikutukset sekä muut budjetista aiheutuvat lisärasitukset peruskunnille, nousee näiden yhteisvaikutus noin 2 500 miljoonaa markkaan. Tämä vastaa lähes 1 veroäyripenнин vuotuista tuottoa kunnille eli keskimääräisesti laskettuna kunnat joutuvat nostamaan veroäyriään 1 pennillä sen takia, että maan hallitus siirtää laskuja kuntien maksettavaksi yksipuolisella päätöksellä jopa rikkoen hyväksymänsä sopimuksen.

Hyvin perustellusti voidaan kysyä, millaista politiikkaa tämä on. Meistä sosialidemokraateista tämä on varsinaista komentopolitiikkaa. Kansanvaltaisista pelisäännöistä, saati niiden kunnioittamisesta ei ole jäljellä hitustakaan.

Usein kuulee maan hallituksen sisältä väitteen, että kyllä kuntia voidaan rokottaa. Ne voivat kuulemma niin hyvin. Kuten puheeni alkuosassa totesin, on totta, että kunnat ovat sopeuttaneet itsensä muuttuneisiin taloudellisiin oloihin. Mutta jotta näin on voinut tapahtua, on väkeä vähennetty, palvelutuotantoa supistettu, maksupolitiikkaa kiristetty, investointeja leikattu rajusti sekä luonnollisesti veroja on nostettu ja jotkut ovat lisänneet myös lainakantaa. Eli kyllä kunnat, kuntatyöntekijät ja erityisesti kuntalaiset ovat maksaneet tästä kaikesta kovaa hintaa.

Arvoisa puhemies! Kun maan hallitus opposition vastustuksesta huolimatta halusi säätää arvonlisäveron voimaan jo tämän vuoden kesäkuun alussa, tuotiin esimerkiksi tässä salissa esille monia esitykseen liittyneitä huolia. Eräs oli se, miten käy kuntien. Ennakkotiedot arvonlisäveron takaisin perittävien palautusten määrästä osoittavat, että ellei mitään tehdä, uhkaa järjestelmästä tulla kunnille uusi piilovero, joka rasit-

taa kohtuuttomasti niiden talouksia. Eli ongelma on se, että valtio on nyt perimässä kunnilta arvonlisäveroa huomattavasti enemmän kuin aikaisemmat päätökset edellyttäisivät.

Kesäkuulta tehdyn selvityksen mukaan peruskuntien ja kuntayhtymien palautusten määrä on yhteensä noin 170—180 miljoonaa markkaa eli vain puolet takaisin perittävästä määrästä. Eräät arviot arvonlisäveron kuntien rahoitusasemaa kiristävästä vaikutuksesta nimenomaan ensi vuodelle liikkuvat jopa 800 miljoonan markan vuositasolla. Arvonlisäverojärjestelmään liittyvät epäselvyydet ovatkin niin huolestuttavia, että maan hallituksen tulee välittömästi selvittää asia ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Arvoisa puhemies! On selvää, että mikäli maan hallituksen nyt esittämät kuntien taloutta rasittavat toimet toteutettaisiin sellaisenaan, muodostuu kunnille suuria vaikeuksia turvata nykyiset palvelut. Samoin on hyvin ilmeistä, että kunnat joutuvat edelleen vähentämään henkilöstöään, jolle ei ole näinä aikoina tarjolla muuta vaihtoehtoa kuin työttömyys. Hallituksen harjoittama kuntapolitiikka lisääkin näin työttömyyttä.

Olen edellä tuonut esille eräitä mielestäni tärkeimpiä tekijöitä, jotka muodostavat kokonaisuuden arvioitaessa kuntakentän taloudellista tilaa tästä eteenpäin. Nyt käsittelyssä oleva indeksitarkistusten tekemättä jättämistä merkitsevä lakiesitys muodostaa tästä tärkeän osan. Koska nyt tehtävillä ratkaisuilla on merkitystä tuleviin työmarkkinaneuvotteluihin ja siten kuntatalouden tasapainottamisen jatkamiseen, emme me sosialidemokraatit voi tukea hallituksen linjaa valtionosuuksien indeksitarkistusten osalta, ennen kuin koko valtion ja kuntien kustannusten jako ensi vuodelle on saatu sellaiseksi, josta hallituksen ja kuntien eri järjestöjen kanssa on aikaisemmin sovittu. Valitettavasti hallituksen toimet vähentävät sen uskottavuutta ja lisäävät sen epäluotettavuutta aikana, jolloin toki pitäisi koko kansakunnan edunkin nimessä kyetä yhteisvastuullisuuteen ja luottamukselliseen päätöksentekoon. Tulen lakien kolmannessa käsittelyssä esittämään lakiesityksien hylkäämistä.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu ja myös ed. Urpilaisen sinänsä varsin asiallinen puheenvuoro osoittavat jälleen kerran, kuinka vaikeaa konkreettisten säästöjen tekeminen tässä salissa on. Oppositionkin taholta on kyllä hurskaasti myönnetty, että säästöt ovat välttämättömiä, niitä pakko tehdä ja jopa syytetään hallitusta valtion vel-

kaantumisesta. Kuitenkin kun yksittäisiä säästötoimia tähän saliin tuodaan, niistä jokaisesta syntyy täällä ankara mellakka ja kova arvostelu. Jokainen yksittäinen säästökohde, kuten esimerkiksi tämä nyt keskustelussa oleva, pyritään ampumaan alas ja torpedoimaan.

Säästöt, jotka ovat välttämättömiä, syntyvät kuitenkin vain siten, että ne tehdään yksi kerrallaan, ja sitten niistä se kokonaisuus syntyy.

Ed. Andersson edellä totesi, että nämä leikkaukset, joista nyt puhutaan, aiheuttavat 16 000 uutta työtöntä kunta-alalla. Minusta näin on kuitenkin vain korkeintaan siinä tapauksessa, jos kunta-alan liitot todella vaativat sellaisia palkan korotuksia, joista julkisuudessa nyt on puhuttu. Kuntajärjestöt, kuntatyöntekijät ovat näihin säästötoimiin erinomaisen hyvin osallistuneet ja voidaan sanoa, että heidän palkkakehityksensä ei ole ollut erityisen hyvä. Tämä vääristymä vain pahenee siitä, jos vientiteollisuusliitot tekevät sellaisen ulosmittauksen kuin mistä on puhuttu. Toivonkin, että myös siellä vasemmalla pyritäisiin siihen, että myös vientiteollisuusliittojen kohdalla toteutuisi maltillinen palkkaratkaisu.

Ed. U r p i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarelle vain lyhyesti, että jos ed. Saari kuunteli tarkasti puheeni, hän todennäköisesti löysi siitä sen saman viestin kuin minäkin, eli kysymys on nyt siitä, että jos hallitus ei olisi pettänyt omilla toimillaan kuntatyöntekijöitä ja myöskin kuntakenttää, tämä tilanne olisi kokonaan toinen. Nyt on kysymys nimenomaan politiikasta ja sen uskottavuudesta, ja arvostemme voimakkaasti tätä tapaa toimia.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Hätätilassa sitä tietenkin ratsastushaluinen kipuaa laihankin ratsun selkään. On sanottava, että vaikka suuresti arvostan ed. Urpilaisen puheenvuorossa tiettyjä pohdiskelevia elementtejä, on kyllä todettava, että hallituksen yksinomainen syyttäminen kuntakentän kurjistamisesta on väärin ja kohtuutonta.

Kysymyksessähän on itse asiassa pitkän ajan jatkuneen kehityskulun eräs vaihe, joka on paljastunut sen vuoksi, että julkinen talous joutui kriisiin. Jos tällainen julkisen talouden kriisi ei olisi syntynyt, olisi epäilemättä menty vielä pidemmälle ja kuntasektori olisi voinut omalta osaltaan pöhöttyä paljon suuremmaksi ja vaikeammin hallittavaksi kuin tilanne nyt on.

Arvoisa puhemies! Sen estämättä tilannehan on tietenkin sietämätön. Näin ei voida jatkaa,

sillä jo neljännen kerran peräkkäin hallitus joutuu leikkaamaan kuntien valtionosuuksia. Nyt jo rajummalla kädellä, tosin leikkaus viime vuonna oli vielä rajumpi. Noin 8 miljardia markkaa on leikattu valtionosuuksista neljän vuoden aikana. Vaikka kuntasektori olisikin todella, kuten jo sanoin, yllihonut, se ei merkitse sitä, että nämä leikkaukset olisivat voineet mennä vaikeuksitta.

Miksi ne eivät ole voineet mennä vaikeuksitta, johtuu yksinkertaisesti siitä, että Suomessa kunnan ja valtion välinen suhde on poikkeuksellisen kompleksinen. Itse asiassa kunnallishallinto Suomessa on osa valtionhallintoa. Se, että siihen on sijoitettu varsin vahva itsenäisyselementti, on osa totuutta. Toinen osa totuutta on se, että huomattavan suurelle osalle suomalaisista kunnista tulot muodostuvat lähinnä valtiolta ohjattavista tulonsiirroista. Näin ollen olemme synnyttäneet kyllä sellaisen ruokinta-automaattijärjestelmän, jonka on varsin vaikea joustaa tämän kaltaisessa tilanteessa, jossa me nyt elämme.

Kukaan ei kai tänä päivänä enää aseta kyseenalaiseksi sitä, etteikö valtiontaloudessa ole välttämättä löydettävä säästöjä. Jos kohta on pakko yrittää etsiä myös ulospääsytietä tästä laman kierteestä, mutta säästäminen on välttämätöntä sellaisessa tilanteessa, jossa tulopohja yksinkertaisesti pettää.

Mitä tapahtuu, kun valtiovalta säästää kuntasektorin kautta? Tapahtuu niin, että itse asiassa muutaman miljardin säästö saattaa pahimmillaan merkitä vielä suurempaa kustannusta, joka kanavoituu vain eri tavalla. Sillä kun täällä leikataan säästösyistä kunnille ohjautuvia varoja, voivat itsenäistä päätösvaltaa ja itsenäisesti toimivina sopimusobjekteina olevat kunnat joutua sellaiseen tilanteeseen, jossa ne säästävät kohdasta, joka julkisen yhteisen talouden kannalta on kaikin vähiten järkevää.

On olemassa paljon kuntia, joilla valinnanvaraa tässä tilanteessa ei juuri ole. Se on tämän ongelman yksi puoli. Se paljastaa sen, että Suomen kuntarakenne pitäisi samalla tavalla myös ajatella uudelleen. Ei ole kysymys siis siitä, mikälaisessa kunnossa yksittäiset kunnat ovat, vaan koko suomalaisen paikallishallinnon järjestämisestä.

Tämän vaalikauden aikana, se on kai kaikkien pakko tunnustaa, on saatu aikaan sellaista lainsäädäntöä, jolla on pyritty edesauttamaan joidenkin pulmien poistamista. Kunnille on tullut mahdollisuus kuntayhtymälainsäädännön kautta järjestää talouttaan nykyistä paljon paremmalle tolalle.

Vastaavasti on kyllä sitten sanottava, että kunnallisen rajoituksen muuttaminen tehtiin vaikeammaksi siltä osin, kuin on kysymys pakkoliitoksista, sillä nehan tulevat eduskunnan ratkaisutaviksi, ja me tiedämme, että sellaista ratkaisua tuskin koskaan voi syntyä.

Mutta itse pääasiaan. Kuntasektorilla olisi ollut mahdollista ja on tästedeskin mahdollista käyttää vapaaehtoista liittoutumista tai sitten kuntayhtymälainsäädännön kautta hakea sellaisia toimintamuotoja, joissa mahdollisimman tehokkaasti voidaan hoitaa palveluita sen estämättä, että kunnat edelleen säilyttävät ns. akateemisen itsenäisyytensä olemuksen, jos sitä pidetään tärkeänä ja läheishallinto joskus tuntuu tällä tavoin tärkeältä. Esimerkkejä juuri tästä ei ole. Edellisen hallituksen aikana meillä suorastaan tarjottiin porkkanoina kymmeniä miljoonia sellaisille kunnille, jotka olisivat voineet ryhtyä harjoittamaan yhteistyötä, mutta yhteistyö ei ottanut syntyäkseen. Ilmeisesti vain pakko opettaa.

Arvoisa puhemies! On väistämättä tultava sellaiseen tilanteeseen, jossa kuntien on kyettävä lyömään pyykkejänsä nykyistä tiiviimmin yhteen. Suomalaiset veronmaksajat eivät tarvitse näin monen sadan kunnan organisaatioita palveluja jakamaan. Tämä on toinen puoli asiaa.

Toinen puoli asiaa on se, että on syytä toivoa, että se prosessi, joka tällä vaalikaudella aloitettiin ja jonka tarkoituksena on luoda edellytyksiä kunnan ja valtion suhteen uudelleen tarkasteluun, voisi jatkua. Itse asiassa tässä on kysymys siitä, että kuntien tulisi olla joko tiiviimmin osana valtiontaloutta tai sitten niiden tulisi olla selvästi itsenäisempiä.

Pyydän heti sanoa, että edustan itse sitä kantaa, että kunnallisen itsemääräämisoikeuden vieminen vielä nykyistä paljon pidemmälle on mielestäni suomalaisen kansanvallan kannalta erittäin tärkeä asia. Siksi toivon, että se kehitystointa, joka nyt on aloitettu, johtaisi siihen, että meille syntyisi itsenäisten ja itsenäisesti toimeentulevien kuntien verkko, joka valtiosta paljon nykyistä enemmän riippumattomana voisi hoitaa kansalaisten tarpeitten tyydyttämiseen tähtäävää toimintaa. Tämä on ainoa tapa, jolla me pääsemme siitä kierteestä, jossa me nyt olemme ja joka jatkuu joka kerta, jolloin valtiontalous, julkinen talous joutuu kriisiin, ja joka toisaalta jälleen ajautuu samaan pöhötautaiseen tilaan sellaisessa vaiheessa, jolloin elinkeinoelämä ja talouden pyörät pyörivät hyvin. Tällöin kova inflaatio ja hieman matemaattista korkeammaksi laskettu kunnallinen veroäyri takaavat sen, että

rahan tulolle ei ole jarruja, ja valtion ruokinta-automaatti toisessa päässä mahdollistaa sen, ettei säästämistä tarvita.

Siis ainoa tie on ratkaista kunnan ja valtion välinen suhde siten, että kunnille tulee entistä itsenäisempi toimialue ja että kuntien verotulojen ei enää tarvitsisi kulkea valtion kautta tavalla, jota ne nyt tekevät. Toivottavasti sosialidemokraatit, jotka ovat osoittaneet tänään suurta harastusta tähän asiaan, pyrkivät jatkamaan käynnistynyttä kehitystä myönteisessä hengessä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtionosuusuudistus epäilyksistä huolimatta oli tietynlainen ponnekohta kuntien uudelle taloudenhoidolle. Se on aivan selvä asia. Aikanaan sitä epäiltiin. Joka tapauksessa kuntien taloudenhoidossa ovat alkaneet aivan uudet tuulet, ja se on hyvin merkittävä asia.

Se, miten kunnat ovat suhtautuneet valtionosuuksien leikkaamiseen tähän saakka, on ollut tietyllä tavalla oikeastaan kuin talvisodan ihme. Se on hyvin kaukana siitä tietysti, mutta etupäässä kunnat ovat pystyneet tekemään todella merkittäviä säästötoimia, ja monet kunnat siitä huolimatta, vaikka valtionosuusleikkauksia on suoritettu laman vuoksi, ovat pystyneet kehittämään talouttaan niin, että aivan rappiolla olevat kunnat pystyvät toimimaan tällä hetkellä samalla veroäyriällä kuin aikaisemminkin. Tämä on edellyttänyt ylettömän suuria ponnistuksia kuntalaisilta työntekijöiltä, tällaisen yhteisen asian eteenpäin viemiseksi.

Ei voi olla yhteiskunnan kannalta hyvä asia, että tehdään tällainen petos, aivan selvä petos. Jos katsotaan rikosoikeudellisen tunnusmerkitön perusteella, se on petos, jolla kunnat ja kuntien työntekijät on houkuteltu noudattamaan säästötavoitteita, minkä jälkeen valtio ei pysy sopimuksessa, jonka se on aikanaan tehnyt ja jonka pohjalta kunnat ovat talouttaan hoitaneet, työntekijät tinkineet palkoistaan, lisänneet työtehoa selkänahastaan jne. Tämä ei voi olla yhteiskunnan kannalta hyvä asia, ja kyllä minä vahvasti harkitsen, mitä nappia minä painan, kun tästä asiasta äänestetään aikanaan kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Rönholm: Herra puhemies! On hyvä jatkaa ed. Aittoniemen äskeisestä näkemyksestä ja yhtyä siihen käsitykseen, että sellaisella menettelyllä, johon valtio nyt on syllistynyt, ei tietenkään luoda hyvää tulevaisuutta näille tärkeille kuntien ja valtion välisille suhteille,

vaan niitä väistämättä, niin pelkään, johdatellaan sellaiseen suuntaan, joka on omiaan estämään tulevaisuudessa tarvittavat mahdolliset leikkaukset ja muut toimet, joita täällä on jo uumoiltu.

Vastauspuheenvuorossani ministeri Pekkari-selle kiinnitin huomiota siihen, että koska edustajien tulisi täällä pystyä arvioimaan asioita, on tärkeää, että se materiaali, joka on meillä käytössä, olisi sekä informatiivista mutta ennen muuta oikeata ja sellaista, että sitä pystyisi yksinkertaisempikin edustaja lukemaan. Hallitus on perusteluissaan todennut, että valtionosuuksia voidaan leikata sen johdosta, että kuntien verotulot ensi vuonna olisivat nousemassa. Liitteenä olevan tekstin mukaan ihan sanatarkasti sanotaan, että verotulot lisääntyvät vajaa 5 prosenttia. Käytännössä kuitenkin, kun kuntien ja kuntayhtymien taloutta on kuvattu taulukossa, sarakkeesta käy ilmi, että verotulot vähenisivät 54,7 miljardista 50,2 miljardiin.

Ministeri Pekkarinen on varmaankin oikeassa, että tähän voi löytyä jokin hyvä selitys veronpalautusten erilaisesta kohtelusta eri vuosina, mutta yhtä kaikki lukija tekee sen johtopäätöksen, että ensi vuonna kunnalla on vähemmän verotuloja käytettävissä kuin tänä vuonna. Se näyttäisi johtavan siihen, että kun kunnat joutuvat kuitenkin omista pääomistaan myös tekemään poistoja, kuntien rahoitusasema oleellisesti heikkenisi ensi vuonna, eivätkä kunnat varmaankaan näissä olosuhteissa lisää velkaantumatta pystyisi enää omaa käyttöomaisuuttaan pitämään sellaisessa kunnossa, mikä olisi tarkoituksenmukaista ja oikein.

Näistä syistä johtuen on siis hyvin vaikea ymmärtää, että tällaisiin muutoksiin mennään. Kun tähän tosiasia-aineistoon lisäävät sen näkemyksen, jota esimerkiksi edellisen puheenvuoron käyttäjä ed. Saario edusti, eli että kuntien meno-leikkaukset tulevat kohdistumaan todennäköisesti henkilökuntaan ja henkilökunnan menoihin, josta taas seuraa, että leikkaukset siellä eivät kuitenkaan vähennä lopullisesti julkisen talouden menoja vaan niitä toisaalta lisäävät työttömyyden tai viime kädessä jopa kunnallisen toimeentulotuen muodossa, niin tällaisella leikkauksella ei ole mitään muuta kuin budjettitekni- sen kikkailun arvo. Sellainen budjettikikkailu, jonka seurauksena on sopimuksen rikkominen, ja jossa niin kuin ed. Aittoniemi mainitsi on petoksen tunnusmerkit, on turhaa ja tarpeetonta, koska siitä ei saavuteta edes oleellista hyötyä. En tiedä, olisiko se rikosoikeudellisesti lieventävä asian-

haara, että tästä ei ole valtiontaloudellekaan mitään hyötyä, vai olisiko päinvastoin tässä tapauksessa todettava sen oleva raskauttava tekijä, kun julkisen talouden keskinäisistä suhteista puhutaan.

Täällä on esitetty näkemys, että jokaiselta osapuolelta, kuten kunnilta, tulee leikata, kun olemme suuressa ahdingossa, ja että kunnilta leikkaus voidaan helposti tehdä, koska kunnilla on vain 32—33 miljardia velkaa, kun valtiolla sitä on kymmenkertainen määrä. Tässä syntyy sellainen käsitys, että jos joku osapuoli on pyrkinyt hoitamaan asioita vähän paremmin kuin toinen, sitä tulisi erityisesti rangaista. Tätä ajattelutapaa ei myöskään voi pitää kovin onnistuneena eikä oikeana.

Olisin pitänyt suuressa arvossa, että sisäasiainministeriö olisi esitettyjen leikkausten jälkeen neuvotellut kuntapuolen työntekijäjärjestöjen kanssa ja sopinut leikkausten toteuttamistavasta. Se olisi osoittanut asianmukaista ryhtiä. Vielä suurempaa ryhtiä sisäasiainministeriö olisi mielestäni osoittanut, jos se olisi kohdentanut leikkaukset sillä tavalla, että niiltä kunnilta, jotka eivät ole hoitaneet asioitaan erityisen hyvin, joissa näyttäisi olevan vielä leikkaamisen varaa tai jotka ovat nauttineet suurista korkeista valtionavusta, olisi tässä yhteydessä otettu hieman suurempi osuus. Se olisi osoittanut sellaista ryhdykkyyttä, että tällainen petoskin olisi jollakin tavalla ollut siedettävissä.

Mutta kun näitä toimenpiteitä ei ole tehty, lopputulokseksi jää se, että kuntapuolella ensinnäkin kunnalliset luottamushenkilöt ja viranhaltijat kokevat tämän tilanteen erittäin karvaana. Toisaalta tämä tulee heijastumaan koko työmarkkinakenttään sen vuoksi, että hallituksen maine neuvottelukumppanina ei muutenkaan ole hyvä. Tämä tulee huonoa mainetta vielä lisäämään ja syventämään epäluuloa näiden tärkeiden osapuolten välillä.

Uskon, että tulevaisuudessa kuntapuolelta edelleen löytyy kykyä ja taitoa hoitaa taloutta kunnolla. Olenkin sitä mieltä, että kunnallisella puolella ed. Aittoniemen äsken mainitsema talvisodan ihme pitkälti perustuu siihen, että siellä tunnetaan olosuhteet, tiedetään tilanteet, jotka kullakin paikkakunnalla vallitsevat, ja osataan sovittautua niiden mukaisesti. Valtion puolelta sen sijaan leikkaustoimet useasti on hyvin summittaista ja monissa tapauksissa lisää valtiontaloudellisia ja julkisen talouden murheita.

Olisikin mielestäni vielä paikallaan, että hallitus nyt, kun budjetti on käsittelyssä, vakavalla

mielellä tutkisi mahdollisuudet, miten se voisi ikään kuin petoksensa hyvittää ja hoitaa asiat sillä tavalla ja siihen malliin, ettei tämä asia ole vaivaamassa kuntien talousarvioiden laadintaa ja että päästäisiin sellaisiin luottamuksellisiin olosuhteisiin, jotka ovat välttämättömät, koska kiistämättä olemme erittäin vaikeissa valtion sekä kunnan talouden olosuhteissa.

Olisi nimittäin muista syistä johtuen hyvin toivottavaa, että kuntapuolella uskallettaisiin jo pikku hiljaa ryhtyä tekemään myös investointeja, jotta käyttöomaisuus ei rappeutuisi. Käyttöomaisuuden rappeutuminen joka tapauksessa tulee jatkossa mahdollisesti aiheuttamaan käyttökustannusten lisäämistä. Tällaista investointitoimintaa voisi pitää perusteltuna taloudellisesti ja myös työllisyyden kannalta hyödyllisenä. Nyt investoinnit olisivat estymässä. Näen asian myös sillä tavalla, että kuntapuolella varmaankin löytyy useita sellaisia rakentamiskohteita, joista aiheutuu käyttötaloudelle säästöjä ja jotka vähentäisivät esimerkiksi ympäristökuormitusta. Tällaisiin hankkeisiin nyt olisi mentävä, kun meidän on saatava pyörät maassamme pyörimään ja alaspäin suuntautuva kierre katkeamaan.

Lopuksi, kuten täällä tänään tapana on ollut, lainaisin myös presidentti Koiviston kirjaa, vain yhdeltä kohdalta. (Ed. Aittoniemi: Toivottavasti ei minun kohdaltani!) — En siltä kohdalta, koska se on liian pitkä juttu. — Lainaan sen kohdan, että eniten hän on joutunut hallitusta puolustamaan sitä itseään vastaan. Se olisi mielestäni tässäkin tapauksessa aika sopiva vertaus juuri kuntien valtionosuuksien leikkaamisesta.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Toistan vielä kerran sen, minkä olen aikaisemminkin tämän keskustelun kuluessa sanonut, että en yhtynyt vastalauseeseen sen takia, että olisin hirvittävän huolissani siitä, selviävätkö kunnat miljardin markan menojen supistuksesta vai eivät. Kunnat ovat hoitaneet tonttinsa ja tehtävänsä, jotkin jopa erinomaisen hyvin tämän laman aikana. Toisten kuntien toiminnot ovat järkevöityneet ja talous, kuten täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on sanottu, on saattanut tulla jopa paremmalle tolalle kuin ennen lamaa. Minun perusteluni oli puhtaasti se, että lupaus on lupaus. Myös hallituksen lupauksen täytyy olla lupaus. Kun kuntien henkilökunnan säästötoimien vastineeksi sanottiin niin ministeri Pekkarisen kuin hallituksenkin taholta, että ensi vuonna kuntien valtionapuja ei leikata, niin silloin se olisi täytynyt pitää.

Tämä on perussy, minkä vuoksi minä olen vastalauseen allekirjoittanut. Jos tämä on petos, niin se on sitten petos. En ole poliisi koulutukseltani enkä tiedä, kuinka pitkälle petoksen tunnusmerkit tähän hallituksen toimeen sopivat.

Hallitus olisi kyllä voinut käyttää hieman toisenlaisia keinoja, jos kerran oli välttämättä supistettava kunnille valtiolta tulevia tuloja. Olisi jätetty valtionosuudet koskematta ja nostettu esimerkiksi kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksuja. Se olisi ollut yksi keino. Ministeri Pekkarinen puistaa päätään, mutta hän ehkä vastaa, minkä vuoksi näin ei voitu tehdä. Mutta silloin ainakaan ei olisi jouduttu siihen tilanteeseen, että hallitus syö sanansa muutamassa kuukaudessa.

Sitten olisin puuttunut siihen asiaan, mitä tulevaisuudessa pitäisi tehdä. Ensinnäkin ensi vaalikauden jälkeen täytyy luoda uudenlaiset pelisäännöt. Kuntien täytyy tietää, millä tavoin hallitus toimii ja mitkä ovat ne raamit, joiden puitteissa menoja leikataan, sillä ihan varmaa on, että niitä leikataan tulevaisuudessakin.

Raimo Sailaksen haastattelu tämän juuri ilmestyneessä Kunta-lehdessä kyllä on niin karua kertomaa, että on aivan turha sosialidemokratien ja vasemmistoliiton taholta tuoda esille sellainen utopia, että kunnat jatkossakin säästyisivät leikkauksilta. Kyllä niitä leikataan. Mutta kunnilla täytyy olla etukäteen tieto, millä tahdilla ja missä muodossa, ja sitä tällä hetkellä kunnilla ei ole ollut. Sen vuoksi joittenkin kuntien on ollut hyvinkin vaikea sopeutua tähän hyvin äkkiä tapahtuneeseen leikkaukseen.

Kunnat eivät ole samanlaisia. Jotkut kunnat ovat näistä saneerauksista ja leikkaustoimista selvinneet hyvin pienin vaurioin. Jotkut ovat taas kerta kaikkiaan olleet niin pöhötautisia 80-luvulla, että niiden on ollut vaikea sopeuttaa menoja yhtäkkiseen rajuun tulojen pudotukseen. Sen vuoksi täytyy pystyä nämä menettelytavat etukäteen selkeästi järjestämään niin, että kunnat tietävät, mitä ne tekevät ja mihin niillä on varaa.

En kannata ed. Saarion esittämää käsitystä siitä, että kuntien on yhdistyttävä. Kaikki mittarit, tiedot kertovat, ettei kunnan koolla sinänsä ole merkitystä, onko kunnan talous kunnossa vai ei. Esimerkiksi Helsingin kaupungin menot asukasta kohti ovat varmasti korkeammat kuin jonkun pienen kunnan menot asukasta kohti. Kysymys on siitä, miten kunta pystyy oman hallintonsa ja oman palvelurakenteensa järjestämään. Hyvin useassa tapauksessa pienet kunnat ovat tässä nimenomaan onnistuneet. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan alueella on hyvin paljon

pieniä kuntia, jotka kaikesta huolimatta ovat hyvin toimivia ja joitten palvelut, jos nyt eivät ole tämän laman aikana parantuneet, niin ainakaan ne eivät ne huonontuneet.

Sen sijaan hyvin pulmallinen asia on ollut, että kun on juustohöylän avulla leikattu ja edellytetty, että kuntien säästöt ovat tasasuuruksia, näissä leikkauksissa tämän laman aikana kärsijöinä ovat olleet sellaiset kunnat, jotka silloin 80-luvun pöhötautivuosina hoitivat taloutensa järkevästi. Sen sijaan ne, jotka panivat rahaa menemään sitä mukaa kun sitä valtion tuutista tuli, nämä kunnat ovat tietyllä tavalla olleet näissä saneeraus-toimissa nyt paremmassa asemassa.

Kuitenkin kaikkein tärkein tulevaisuutta var-ten tehtävä etukäteistyö on vihdoinkin päättää: mikä on kunnan tehtävä. Tätä keskustelua ei ole käyty sen enempää tässä eduskunnassa kuin kunnissakaan. Mitkä ovat ne kunnan palvelut, jotka sen on taattava jokaikiselle jäsenelle? Minä voisin luetella ne ainakin omalta osaltani. Ne ovat peruskoulutus, ammatillinen koulutus, perusterveydenhuolto, lasten päivähoito, vammaisten ja vanhusten huolto sekä minun mielestäni myös kirjastopalvelut. Kaikki muu on sellaista, mikä minun mielestäni kunnan täytyisi palvelurakennetta suunnitellessaan vapaasti saada harkita ja päättää. Eli muiden palvelujen tuottamiseen ei pitäisi olla enää lainsäädännöllistä pakkoa eikä lainsäädännöllisiä normeja.

Normien purku on kyllä jäänyt tältä eduskunnalta kesken. Kunnan edustajat jatkuvasti toivoivat hallintovaliokunnassa käydessään, että milloin eduskunta tekisi edes yhden sellaisen päätöksen, että tätä asiaa, tätä palvelua ei tarvitse lakisääteisesti tuottaa, vaan että se olisi vapaaehtoista tai kunnan taloudellisista mahdollisuuksista riippuvaa tai että sen palvelun järjestämisen voisi siirtää yksityisille. Yhtään sellaista päätöstä ei ole tehty. Miksi me emme uskalla luottaa kuntien itsehallintoon ja siihen, että kuntalaiset omassa valinnoissaan, omia päättäjiä valitessaan samalla päättävät, minkälaisia muita palveluja kunnat tuottavat ja millä ne myös rahoitetaan. Tämä työ on jäänyt kyllä eduskunnassa ja myös kunnissa kesken.

Kolmas ja viimeinen asia, johon aion puuttua on, että ilmeisesti jatkossa on ihan pakko puuttua siihen, millä tavalla kuntien ja valtion välinen rahanjako tulevaisuudessa suoritetaan. Onko siinä mitään mieltä, että kunta ensiksi verottaa ja tulouttaa ne rahat valtiolle ja että valtio sitten jakaa ne takaisin kunnille? Tähän liittyy tietenkin aika paljon ongelmia. Jos verotusoikeus anne-

taan pelkästään kunnille, millä tavalla huolehditaan siitä, että joissakin kunnissa veroäyri ei hypähdä aivan mielettömyyksiin. Nämä ovat tietenkin sellaisia asioita, jotka on ratkaistavissa vasta vuosien päästä ja joiden ratkaisumalleja on tarkasti punnittava. Kuitenkin valtionosuuslain säädäntö monimutkaisine säännöksineen on niin byrokraattinen, että jo byrokratian purkamisesta ja rahaliikenteen yksinkertaistamisesta syntyisi kyllä melkoisia säästöjä.

Aivan lopuksi haluan sanoa, että on hyvin paljon esimerkkejä siitä, millä tavalla kunnat ovat tämän talvisotansa hoitaneet. Kuntien henkilökunta on osallistunut oman kuntansa palvelujen pelastamiseen ja palvelujen tuottamiseen. Sen vuoksi juuri ministeri Pekkarisen ja hallituksen ns. petos oli kyllä valitettava.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Jos ed. Ukkola haluaa käyttää käsitettä petos ja haluaa sen vielä kohdistaa jollakin tavalla henkilökohtaisesti minuun asian käsittelyn yhteydessä, se on aivan täsmälleen hänen moraalistaan kiinni. Hän tietää, mitä tässä asiassa on tapahtunut viimeisen puolen vuoden aikana ja tietää, mitä mieltä eri poliittisissa ryhmissä on oltu siitä 4 miljardista ja leikkausten ennaltaan pitämisestä. Sen jälkeen mitä hän tästä kaikesta tietää, tuontapaisen kommentin antaminen saa minulta täsmälleen sen kommentin, mitä äsken tuossa sanoin. Hänen kommenttinsa kertoo hänen omasta moraalistaan.

Arvoisa puhemies! Haluan kumminkin kahteen konkreettiin, hänen esille nostamaansa asiaan kajota. Olen ed. Ukkolan kanssa täysin eri mieltä siitä, että tämä miljardi olisi voitu leikata paremmin sillä tavalla, että olisi kuntien välillisiä työvoimakustannuksia nostettu ja sitä kautta vastaava raha otettu. Sehän juuri olisi johtanut siihen, että kunnallisen työpaikan kilpailukyky yksityisen sektorin vastaavaan olisi entisestään huonontunut ja heikentynyt. Se olisi johtanut välttämättä siihen ennen pitkää, että todellakin kuntien henkilöstön määrän supistuminen ja väheneminen tapahtuisi vielä nopeampaa vauhtia kuin se muuten ehkä nyt tapahtuu.

Ed. Ukkola sanoo, niin kuin hyvin monet sanovat näinä aikoina, että kuntien velvoitteita ei ole vähennetty, ei ole annettu mahdollisuutta kunnille sanoa sitä, minkä palvelun ne itse tuottavat ja mitä eivät. Ed. Ukkola, mitähän te tarkoitate niillä palveluilla, jotka pitäisi voida antaa täysin vapaasti kuntien päätettäväksi? Onko kysymys terveydenhuollosta? Haluatteko ottaa

kunnilta pois velvoitteet järjestää terveydenhuoltopalvelut vai sosiaalitoimesta vai yleissivistävästä koulusta vai ammatillisesta vai keskiasteen koulutuksen velvoitteista vai mistä?

Haluan tällä sanoa, että minusta aivan liian monta kertaa nostetaan tämä kysymys sellaiseksi, joka olisi niin kuin ihmetemppu, joka kuntien talouden pelastaa jollakin tavalla. Asken mainitut kaksi, kolme ja neljä pääluokkaa kuntataloudessa ovat niitä, jotka kattavat kuntien menotiloudesta aivan ylivoimaisesti valtaosan. Minä ilmoitan, että minä ainakaan en halua olla ottamassa mainittuja velvoitteita kunnilta pois. Nuo palvelut pitää kuntalaisille tarjota kuntien kautta.

On eri asia, että jo tällä hetkellä olemassa olevan lainsäädännön mukaisesti, sen jälkeen kun valtionosuuslainsäädäntöä äskettäin uudistettiin, voivat kunnat entistä vapaammin järjestää nämä palvelut. Ed. Ukkola, jos joku kunta haluaa hankkia jonkun palvelun ulkopuolelta, kunnan oman organisaation ulkopuolelta, se hyvin monien toimintojen osalta on jo tällä hetkelläkin mahdollista. Olennaista on se, että kunnalla on sen palvelun järjestämispakko tai velvollisuus. Se, kuka sen palvelun tuottaa, on toinen juttu. Siinä voidaan nyt jo käyttää yksityistä sektoria, sen tarjoamia palveluita kernaasti hyväksi. Valtionosuusjärjestelmä lisäsi kuntien vapautta määrätä, miten palvelu tuotetaan ja jopa kenen tuottamana se palvelu tuotetaan. Olennaista on, että kunnalla on vastuu siitä, että se palvelu tuotetaan.

Myönnän, että joitakin pieniä tehtäviä vielä kunnille on pakollisiksi säädetty ja määrätty, joissa voitaisiin ajatella, että kuntien vapaus olisi suurempi tai että kunta voisi täysin vapaasti harkita niiden osalta. Mutta kuntien menotalouden kokonaisuudesta tässä tarkoittamillani tehtävillä on tavattoman pieni rooli.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola toi esille kuntien liitokset. Hän ilmoitti olevansa vapaaehtoisuuden kannalla. Olen ed. Ukkolan kanssa tässä kysymyksessä täsmälleen samaa mieltä. On hyvin tärkeää, että kunnat ja kuntalaiset voivat itse ratkaista, millä tavoin he ne palvelut, joihin ministeri Pekkarinen juuri viittasi, järjestävät kuntalaisilleen, tuottavako ne itse vai järjestävätkö muulla tavoin.

Se, miten lama on kohdellut eri kuntia ja eri kuntien taloutta, on hyvin paljon riippuvainen siitä, miten tulopohja kunnissa on nyt näinä vuosina muuttunut. Siitä syystä on ollut hyvin vaikea

nähdä yhteismitallisuutta eri kunnissa, elinkeinorakenne on kehittynyt hyvin eri lailla, työttömyys on kehittynyt eri lailla ja ylipäättänsä verotulopohja muuttunut hyvin eri tavoin. Kuitenkin kunnissa on paras asiantuntemus tähän asiaan reagoida, omat toiminnot mitoittaa ja suunnata sitten mahdollisuuksien mukaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Jatkossa kuntien talous vääjäämättä riippuu entistä enemmän siitä, niin kuin täällä keskustelussa on jo todettu, miten koko maan taloudellinen kehitys etenee, ja erityisesti siitä, miten meillä työllisyyttä saadaan kohenemaan. Siitä syystä olisi erittäin tärkeää, että kunnissa voitaisiin välttää kaikki irtisanomiset ja päästä sellaiseen rakentavaan selviytymissopimukseen ja etenemään ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron siinä vaiheessa, kun ed. Ukkola sanoi, että olisi voitu ottaa vaikka kuntien sosiaaliturvamaksuista tämä valtionosuuden leikkausosuus. Sehän todella, niin kuin ministeri Pekkarinen sanoi, olisi asettanut entistä vaikeampaan asemaan kuntatyöntekijöiden työn ja yksityisen sektorin työn suhteessa niiden kilpailukykyisyyteen. Nyt jo, kun kuntasektorilla on pitkään ollut korkeampi sosiaaliturvamaksu, se on jo omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että yksityisten tuottamat palvelut on saatu näyttämään edullisemmalta.

Mitä tulee sitten siihen, että kuka näitä palveluita tuottaa, ei ole aiheellista kerrata ministeri Pekkarisen puheenvuoroa. Toteaisin vain, että nyt jo hyvin monissa kunnissa juuri näitä palveluita on siirretty ostamaan, erityisesti mm. terveyspuolella erilaisia kuntoutuspalveluita, myös siivouspalveluita jne.

Mitä tulee sitten siihen, mitä ed. Ukkolakin peräänkuulutti: luottamus. On se tietysti totta, että leikkausesitys on erittäin raskas pettymys kuntasektorille, ja varmasti sillä tulee olemaan syksyn julkisen sektorin palkkaneuvotteluissa myös omat vaikutuksensa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen ei ollut tämän puheen alkuosassa täällä niin sen vuoksi hän hiilti petos-sanaan. Se ei ollut minun keksimäni, vaan petos-sana tuli täällä aikaisemmin. Petos-tunnusmerkistön luetteli rikoskomissaario Ait-

toniemi omassa vastauspuheenvuorossaan, mutta se siitä.

Ministeri Pekkarinen ei myöskään ollut täällä, kun luettelini, mitkä tehtävät, mitkä peruspalvelut kunnan on järjestettävä joko itse tai ostopalveluina. Näihin kuuluvat: peruskoulutus, ammatillinen koulutus, perusterveydenhuolto, lasten päivähoito, vanhusten hoito ja vammaisten huolto.

Mutta on kyllä sellaisia muita palveluja, joita kunnan ei välttämättä tarvitse tehdä, esimerkiksi kuluttajapalvelu. Annetaan Marttaliitolle, niin asiat tulevat aivan yhtä hyvin hoidetuiksi. Toinen esimerkki on kaavoituspalvelu, jonka voisi ostaa. Mutta kuntamiehet eivät siihen suostu.

Sen sijaan, kun ministeri Pekkarinen sanoi, että kunnilla on vapaus järjestää palvelut. Enpä tiedä. Kun ilmenee jatkuvasti esimerkkejä siitä, että kun yritetään jotain yksityistää, aina on joku säädös tai määräys, joka estää sen yksityistämisen. Esimerkiksi lasten päiväkodin muuttaminen niin, että kunnan oma henkilökunta hoitaisi yksityisesti päiväkodin. Tämä ei käy, kun on jokin rakennusalan säädös tai joku, joka estää sen, että entisessä rakennuksessa ei voi uusi päiväkotialoittaa, vaan siihen täytyy tehdä koneelliset ilmastoinnit, koska ilma on terveydelle vaarallista.

Kaikki sellaiset normit, jotka helpottaisivat kuntien palvelujen tuottamista, ovat kyllä purkamatta ja yhteensovittamatta.

Ed. R. A h o : Arvoisa puhemies! Me vasemmistoliitossa olemme sitä mieltä, että tällä säästölailla hallitus pettää kunnille antamansa lupaukset esittämällä uusia säästöjä valtionosuuksiin.

Tämä tietää sitä, että kuntien valtionosuuksien markkamääriä tai niiden perusteena olevia keskimääräisiä markkamääriä ei tarkistettaisi vuosien 93 ja 94 todetun lopullisen kustannuskehityksen perusteella. Varainhoitovuotta 95 varten ei markkamääriä vahvistettaessa otettaisi huomioon arvioitua varainhoitovuoden kustannustason muutosta eikä vuoden 95 markkamääriä myöskään tarkisteta tämän varainhoitovuoden aikana tai sen jälkeen. Tältä osin menoja leikattaisiin noin 1 500 miljoonaa markkaa, ja lisäksi on tulossa vielä 1 000 miljoonan markan leikkaus.

Käsityksemme mukaan esitys kuntien valtionosuusleikkauksista kohdentuu siinä määrin epäoikeudenmukaisella tavalla kansalaisten peruspalveluihin, kuten esimerkiksi lasten päivähoitoon ja terveydenhuollon voimavaroihin, että esi-

tämme lain kolmannessa käsittelyssä koko lain hylkäämistä. Näkemystämme tukee myös se seikka, että valtiovalta lupasi kuntien keskusjärjestölle pidättäytyä valtionosuuksien leikkauksista talousvuodelle 95.

Nyt hallitus on kuitenkin pettänyt lupauksensa, jonka vuoksi kunta-alan työmarkkinajärjestöjen väliset säästösopimukset irtisanottaneen. Kuntien epätasapainon talous ajaa päättäjät kunnissa uusiin säästötoimiin. Sen seurauksena kunta-alan työttömien määrä huomattavasti kasvaa, jopa useilla tuhansilla henkilöillä.

Valiokunnassa todettiin, että 2,7 prosentin säästöt vuosittain kunnissa tietävät jo yksistään 16 000 työpaikan vähenemistä. Tämä, jos mikä, tietää peruspalvelujen heikkenemistä nimenomaan lasten, vanhusten, vammaisten ja sairaiden kohdalla ja myös antaa voimakkaita syitä peruskoulun romuttamiseen porvarienemistöisissä kunnissa. Siksi vähättely ei tämän leikkauksen kohdalla ole mielestäni tarpeen, sillä oman kuntani Porin kohdalla kyseiset leikkaukset tekevät yhteensä 18 miljoonaa markkaa eli 0,5 penniä veroäyriä kohti ensi vuodelle. Tämä tapahtuu tänä vuonna suoritettuna 60 miljoonan leikkauksen lisäksi kunnassa, jossa työttömyysaste on pitkään ollut erittäin korkealla ollen tälläkin hetkellä 26 prosenttia. Tämä vastaavasti tietää verotulojen vähenemistä ja vaikeuttaa kunnan taloutta.

Toivonkin, että lain kolmannessa käsittelyssä on enemmistö lain hylkäämisen kannalla ja näin turvataan kuntien peruspalvelut edes nykyisessä tasossa. Lain hyväksymisen jälkeen on turha puhua, että kunnat saavat itse päättää ja suunnitella palvelujensa sisällöstä ja määrästä, koska kyseisiin leikkauksiin ei ole kunnissa osattu varautua, ei tänä vuonna eikä ensi vuonna. Kunnissa ei myöskään näiden leikkausten jälkeen voida enää hallitukseen sopimuskumppanina luottaa.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En nyt jatka enää pitempään. Sen vain sanon ed. R. Ahon puheenvuoron johdosta, että on syytä nyt kuitenkin muistaa, että kaikki valtionosuudet yhteensä ensi vuodelle tulevat olemaan yli 39 miljardia markkaa, kun valtionosuudet myös rakentamiseen lasketaan mukaan. Enimmillään ne olivat muistini mukaan, nyt minulla ei ole ihan tarkkoja lukuja ja tässä saattaa olla pientä heittoa mutta ei kovin suurta, noin 43 miljardia markkaa. Nyt siis ensi vuonna yli 39 miljardia markkaa.

Samanaikaisesti viime vuonna tehdyillä verotarkaisuilla päädyttiin siihen, että kuntien tulot, siis ihan fiskaalinen tuotto lisääntyi 2,3 miljardia markkaa. Kun näitä summia ynnää, siis suorat valtionosuudet, miten ne ovat kehittyneet ja se lisätulo, mikä veropohjan laajentumisen kautta on kunnille tullut, minusta voidaan todeta, ettei se leikkaus nyt kamalan katastrofaalinen ole, kun muistetaan, että valtion muissa omissa menoissa se leikkaus on 35 miljardia vuosien 95—91 välillä.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen unohtaa kyllä totuuden, ja sen totuuden, missä tällä hetkellä kuntien henkilökunta elää ja miten se on peilautunut kuntien palvelujen kautta myös yleisön, kansalaisten palvelukseen. Koko ajan henkilökunnan asemaa on tiukennettu.

Nyt säästösopimuksien voimassa ollessa on tiettyjä henkilöstöratkaisuja pystytty tekemään tämän vuoden osalta. Ensi vuodelle ne oli sovittu. Kyllä kai nyt tilanne on se, että mikään kunta ei ole osannut varautua tähän lisärasitteeseen, joka kunnille on tulossa. Kyllä se on katastrofaalinen tilanne kunnille ja kuntien henkilöstölle.

Minusta sitä tosiasiaa ei voi kiertää toteamalla, että joku summa on markkamääräisesti jotakin. Eihän sitä kukaan ole väittänyt, että onko vai eikö ole. Kysymys on siitä, mitä on sovittu. Sopimuskumppanuudestaan nyt puhutaan, mikä on sen tulevaisuuden rooli. Puhutaan siitä, että sovitaan tiettyjä järjestelyjä niin kunnallistalouden kannalta kokonaisuutena kuin ennen kaikkea tässä tapauksessa henkilöstön osalta, ja siitä, mitä ne ratkaisut vaikuttavat sillä puolella.

Kyllä minä luulen, että ne ongelmat tulevat olemaan ehkä tosiaan katastrofaalisia, jotka tästä seuraa palveluille, henkilöstölle, irtisanomisille ja sen kautta koko kansantaloudelle.

Ed. R. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmoittaisin vain ministerille, että kunnat ovat erilaisessa asemassa. Niissä, joissa ei työttömyys ole pitkään vaikuttanut kuntien talouteen, on talous varmaan paremmassa asemassa kuin niissä, joissa työttömyysluvut ovat erittäin korkealla ja ovat sitä edelleen.

Jos verrataan siihen, että viime vuoden verotulot kasvavat, niin ainakin hallintovaliokunnassa viime viikolla meille annettiin tietoa, että kuntien verotulot vuodelta 93 vähenevät 10—15 prosenttia. Miten on siten selvitettävissä, että kuntien verotulot nousisivat?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Katastrofaalinen, katastrofaalinen ed. Korhosen puheenvuoroon viitaten. Minä nyt vielä muistutan, että sitten viime syksyn oikeastaan kaksi asiaa on muuttunut radikaalisti. Hallituksen asettamiin budjettiraameihin pääsemisen kävi 10,8 miljardia markkaa vaikeammaksi kuluneen vuoden aikana kuin sen ennustettiin olevan vielä joitakin aikoja sitten. (Ed. Apukka: Eihän se kunnillakaan helpottunut!)

Tämä oli toinen tosiseikka, jonka eteen hallitus joutui, ja toinen on se, että kyllä kunnilla tilanne oli helpompi. Vuoden 93 tilinpäätökset olivat myönteisempiä ja tilannearviot myös vuodelle 94 ovat osoittautuneet paremmaksi kuin vuosi sitten ennakoitiin.

Arvoisa puhemies! Siinä ed. R. Aho saattaa olla aivan oikeassa, että nyt voi olla, että uudet verokertymätiedot osoittautuvat sittenkin perin huonoiksi. Tästä viitteitä on ilmennyt. Minä olen monta kertaa sen tunnustanut, että aivan viimeiset tiedot kertovat aiemmin kertomaani. Minä haluan pitää eduskuntaa omasta puolestanikin mahdollisimman tarkkaan ajan tasalla siitä, kun nämä tiedot varmentuvat nyteri puolilta Suomea.

Nythan käy niin, että verotoimistoittain vasta saadaan tiedot. Verohallituksessa ei ole tietoja koko Suomesta, vaan ne ovat verotoimistoissa, ja niissä tiedoissa ei ole yhteisöverotuotto vielä mukana. Minä pidän erittäin tärkeänä sitä, että mikäli eräät viestit osoittautuvat todeksi, tämä asia täytyy tulla keskusteltavaksi myös vielä eduskunnassa.

Ed. Näsi: Herra puhemies! Myöhäisen ajankohdan huomioon ottaen voin vakuuttaa, että en tule kovin pitkää puheenvuoroa käyttämään, ja nämä paperit ovatkin täällä mukana lähinnä sen vuoksi, että tarvitsen dokumentteja, koska täällä on paikalla kovasti ammatillisesti arvostamani ministeri Pekkarinen.

Meillä olisi täällä erittäin miellyttävä ja lepoisa tunnelma, ellei tasavalta tarvitsisi budjettia ja ellei hallitus olisi häirinnyt eduskunnan työrauhaa antamalla budjettiesityksen ensi vuodelle. Budjettiesityshän pitää sisällään tuntuja leikkauksia kuntien valtionosuuksiin. Tämän vuotista syntii 4,7 miljardia, vähän lisää indeksin tarkistusten täytäntöönpanosta luopumisesta, eli niitä tulee 2,5 eli varsin tuntuja leikkauksia.

Olennaista on, että leikkaukset, joista nyt puhutaan, menevät vanhan kaavan mukaan eli asukasluvun ja verovoiman mukaan. Sitä vastoin tuo luvattu 1 miljardin leikkaus, josta ei hallitus

ole antanut vielä leikkausta tarkoittavaa lakia, muuttaa kokonaan kesken peliä pelisääntöjä. Siinähan leikkaus tulee kohdentumaan kuntien toisaalta sosiaali- ja terveystoimeen ja toisaalta opetustoimeen yksikköhintoihin kohdistuvan prosenttivähennyksen mukaan ja muuttaa täydellisesti tätä leikkauskuviota.

Tokihan tähän budjettiin sisältyy monia muitakin kuin kuntatalouteen kohdistuvia muutoksia, joista olennaisen mainitsen kuriositeettina, on kuntien harkinnanvaraisen valtionavustuksen määrän aleneminen 71 miljoonasta markasta 20 miljoonaan markkaa. Kuntien osuus kansaneläkkeiden lisäosuuksiin nousee 1,47 pennistä 1,55 penniin. Henkilökohtaisesti katson, että tämä kaikki lienee isänmaan edun nimissä toki välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Mutta kysymys, miten nämä leikkaukset toteutetaan ja kohdistetaan, on tässä keskustelussa hyvin olennaista. Pyytäisin saada kajota nimenomaan tähän asiaan. Kuten muistetaan, kuntasektorin ja valtion kesken viime talven aikana sovittiin, että vuonna 1995 ei tule lisäleikkauksia. Tästä huolimatta hallitus esittää, kuten tiedämme näitä toimenpiteitä.

Yllättävintä kuitenkin oli se, että leikkauksen perusteita nyt ollaan muuttamassa. Kun nämä leikkaukset viime vuonna tehtiin osittain asukasluvun, 40 prosenttia, ja osittain kuntien verovoiman, jonka paino-osa oli 60 prosenttia, perusteella, nyt ne kohdistetaan tehtäväkohtaisesti prosenttiperiaatteella. Lahjomaton totuus on, että tämän mukaan ne kohdistuvat voimakkaimmin taloudellisesti heikkoihin kuntiin.

Suurimmat menettäjät ovatkin Lapin kunnat. Esimerkiksi maan rikkaimmalle kunnalle Kainiaisille, jonka äyrin hinta on 15 penniä, tekee 1 miljardin leikkauksen kohdentaminen vain 139 markkaa asukasta kohden. Maan pohjoisimmalle kunnalle Utsjoelle, jonka äyrin hinta on peräti 19 penniä, se tekee 432 markkaa asukasta kohden. Voi ihan rehellisesti kysyä täydellä syllä, että onko tämä oikein. Kun täällä on näitä Väli-Suomen hyviä ystäviä, niin lohdutan kaikkia teitä, jotka olette jaksaneet valvoa, ettei se kovin hyvältä näytä Väli-Suomen kohdaltakaan. Kun nämä lisäleikkaukset Uudenmaan läänissä tekevät asukasta kohden 154 markkaa, ne tekevät Kymenlaaksossa 203 markkaa. Pohjois-Karjalassa 247 markkaa, Keski-Suomessa 227 markkaa, Kainuussa 271 markkaa ja Lapissa kaiken huippuna 281 markkaa asukasta kohden. Siinä välissä ovat sitten koko oman kotimaan armaat äidin kasvat.

Valitettavasti vielä tässä samassa asiassa on ollut mukana kuntien edunvalvontajärjestö Suomen Kuntaliitto. Kuntaliitto ei ole ajanut jäsenkuntiansa etuja tasapuolisesti vaan päinvastoin. Kuntaliittohan päätti jo keväällä, että leikkaukset tulee jatkossa kohdistaa voimakkaimmin taloudellisesti heikkoihin kuntiin. Onneksi maan hallitus ei ole aikaisemmin tehdyissä leikkauksissa lähtenyt tätä muutosta tekemään. Toki tämä Kuntaliiton kanta muodostui Kuntaliiton hallinnossa kovan kädenväännön jälkeen äänestyspäättöksellä.

Leikkausten seurauksista voisi vielä sanoa, että voidaan kysyä, miten kunnat tulevat selviytymään näistä leikkauksista. Kunnillahan ei ole muuta liikumisvaraa kuin henkilöstön vähentäminen tai palvelujen supistaminen. Tuskin kunnat lähtevät tuntuviin veroäyriin hinnan korotuksiin, koska ne ovat kehitysalueella jo huipussaan. Myöskään lisävelan ottoon ei ole finanssiopillisia perusteita.

Kunnat ovat vuoden 1989 jälkeen vähentäneet henkilöstöään tuntuvasti. Joka tapauksessa kymmeniätuhansia työntekijöitä on vähennetty. Kuntien investoinnit on supistettu minimiin. Leikkaukset tulevat aiheuttamaan suuria ongelmia myös kunta-alan työmarkkinatilanteeseen. Edellisissä työmarkkinaratkaisuisa sovittiin, että työntekijät tinkivät palkkaeduistaan, mm. lomaltapalurahoista, jotta edelliset leikkaukset voidaan kattaa ja hoitaa. Ehtona oli, että uusia leikkauksia ei tule.

Nyt tilanne on muuttunut. Sopimus on revitty auki, ja arvella sopii, mitä tuleva syksy ja pimenevät yöt tuovat tullessaan tälle kentälle.

Mikäli nyt esitetty uusi kuntien valtionosuuksien leikkausmalli hyväksytään, on vaara, että siitä muodostuu uusi käytäntö, joka tulee mullistamaan kokonaan kunta — valtio-suhteen kustannusvastuun jakautumisen kuntien kesken. Uutena käytäntönä se tulee lisäämään erittäin voimakkaasti myös kansalaisten eriarvoisuutta kuntien järjestämien peruspalvelujen saantiin nähden. Tämä on lahjomatonta matematiikkaa.

Mikäli yhden miljardin leikkaus kuntien valtionosuuksista on valtiontalouden tasapainottamiseksi pakko tehdä, niin kuin oletan olevan, tulee se mielestäni suorittaa samoin perustein kuin kuluvan vuoden leikkaukset tehtiin eli veroäyriin ja asukasluvun perusteella. Vain siten toteutetaan yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta näissä isänmaan vaikeissa oloissa. Toki mielelläni kuulisin päteviä perusteluja siihen, miksi tämän kaltaiseen uuteen sääntöön päädyttiin kes-

ken pelin viheltämättä peliä kunnolla poikki. Sitä sanotaan väärinpeluuksi.

Sanoisin vielä ihan lopuksi, arvoisa puhemies, että kuntahallinto on toiminut viime vuosina isänmaallisesti, kuten herra ministeri on myös todennut. Suomen kuntahallinto on korkeatasoista myös kansainvälisesti. Se kantaa vastuuta. Kuntahallinnostahan sanotaankin hyvin, että se on todellista junttien kansanvaltaa. Siinä on oikeus tehdä päätöksiä ja pöljyyksiä omalla vastuulla ja kantaa siitä myös jälkiseuraukset. (Ed. Aittoniemi: Siinä sitä taitaa ollakin!) — Siinä se on. — Valtionhallinnosta ei voi aina sanoa samaa. Kuntalaisten kontrolli on läheistä ja tehokasta.

En malta tässä yhteydessä olla vähän tuohtuneena ihmettelemättä sitä, mihin valtion hallintouudistus jumiutui. Esimerkiksi kihlakuntauudistus, jota lähdettiin aivan oikeaoppisesti toteuttamaan, on jumiutunut eikä ole edennyt sillä tavalla kuin kaavailtiin. Lienee niin, että reviirin vartiointi on, mitä korkeammalle yhteiskunnan portaissa kivutaan, niin kovaa, että sen ylitse ei käydä.

Sitten aivan lopuksi sellainen viisaus näistä valtio — kunta-suhteista, että Tornionjokivarressa oli ahne isäntä, jolla oli hyvä hevonen, ja kun hän kuormasi pollea metsässä, hän arveli ahneuksissaan, että kun se jaksaa tuon vetää, pannaan vielä tuo, kunnes eräänä päivänä tämä hyvä hevonen lyhyhistyi ja sai laakin ja kuoli. Mielestäni valtion kannattaa ottaa tästä oppia ja varoa, ettei kuntakentälle käy samalla tavalla.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Kihlakuntauudistuksesta voin todeta, että nyt on yhteisymmärrys suurin piirtein kaikesta olemassa oikeusministeriön ja sisäministeriön välillä. Ongelma on se, että tällä hetkellä eduskunnassa lakivaliokunnan pöydällä odottavat käsittelyään ulosotto- ja syyttäjäntointa koskevat lakiehdotukset. Toivon, että ne voitaisiin mahdollisimman nopeasti viedä läpi, jolloin asetus kihlakunnanvirastoista voitaisiin sen jälkeen käsitellä myös hallituksessa, ja presidentti voisi antaa asetuksen.

Mitä tulee, arvoisa puhemies, vielä näihin leikkauksiin, leikkausmalliin, johon ed. Näsi puutui, on totta, että tämä oli jonkinlainen kompromissi. Haluan muistuttaa, että Kuntaliitto esitti leikkausmallin muuttamista runsaan 4 miljardin markan osalta. Myös sen osalta päätös oli se, että yksikköhintapohjaista mallia käytetään vain miljardin markan osalta.

On aivan totta, että julkisuudessa on aivan väärä kuva siitä, mitä esimerkiksi nämä ratkaisut, joita valtionosuusleikkausten osalta on tehty, merkitsevät. Olkoonkin olemassa hupiohjelmiä, mutta sanon suoraan, että on myös kokoomuslaisia poliitikkoja, jotka joissakin television ohjelmissa esiintyvät kertomassa viestiä siitä, että on kuin jokin kaappaus jonnekin Lappiin tai jonnekin muualle kehitysalueelle tämä malli, jota nyt ollaan esittämässä. Tällaiset väitteet ovat aivan huuhaata. En pahempaa käsitettä viitsi käyttää, vaikka moiset väitteet ansaitsisivatkin vähän selkeäsanaisemman ilmaisun.

Totuus on aivan sitä, mitä ed. Näsi kertoi. Tämä on kompromissi, se on sellaiseksi hyväksytty, ja toivon, että se malli voidaan kuitenkin tämän kompromissin mukaisesti läpi viedä.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ed. Näsi puhui monilta kohdin painavaa asiaa. Ministeri Pekkarinen jo viittasikin siihen, mikä paine hallituksen budjettiriihessä oli, kun valtionosuusleikkauksia on tehty. Siellähän oli tiedossa Kuntaliiton kanta, joka lähti myös jo olevien leikkausten osalta siitä, että ne toteutetaan yksikköhintoja leikkaamalla, mikä olisi johtanut erittäin epäoikeudenmukaiseen tulokseen, eli koko valtionosuuksien leikkaus olisi toteutettu tämän epäoikeudenmukaisen mallin pohjalta. Tässä mielessä kannattaa antaa niiden, jotka kantavat huolta maakuntien tulevaisuudesta ja siellä olevien kuntien talouden tulevaisuudesta, tunnustusta ministeri Pekkariselle. Uskonpa niin, että keskusta kaikkienensa jäi budjettiriihessä aika lailla yksin puolustamaan tätä oikeudenmukaisempaa mallia. Tosin siinäkin epäoikeudenmukaisuus lisääntyi lisämiljardin osalta, ja se on harmittava asia niin Pohjois-Karjalan kuin Lapin ja monien muiden maakuntien kannalta. Voi sanoa, että tämä alueellinen epäoikeudenmukaisuus selkeästi oli lisääntymään päin.

On pantava merkille, että sosialidemokraatit omassa budjetti- ja talouslinjauksessaan lähtivät siitä, että valtionosuuksien leikkaukset toteutettaisiin tykkänään yksikköhintoja alentamalla, ja tämän lisäksi he vaativat vielä tasoitusrajan alenamista kahdella prosenttiyksiköllä.

Ed. A p u k k a: Arvoisa puhemies! Minusta ed. Näsin puheenvuoro oli pikkuisen farisealainen, koska hän heti alkuun totesi, että totta kai isänmaan nimissä on tällainen leikkaus tehtävä mutta että se ei ole hyvä niillä ja niillä perusteilla.

Eihän missään ole vielä sanottu, että tämä leikkaus on pakko tehdä, sehän on meistä kiinni. Olen kuullut, että ed. Näskin, kun hän esiintyi maakuntaliiton puheenjohtajana, on kovasti vastaan tällaista. Onhan meillä vielä tässä maassa sellaista voimaa, joka tulee maakunnista. Kyllä kai tällainen epäoikeudenmukainen leikkautapa ainakin pitäisi torjua ja muuttaa vähän toisenlaiseksi.

Minusta ministeri Pekkarinen on monta kertaa hyvin tarmokkaasti esiintynyt kuntien puolestapuhujana, erityisesti köyhien maalaiskuntien ja syrjäseutujen kuntien puolestapuhujana, esimerkiksi metsäverouudistuksen yhteydessä, kun meni metsäverotuloja metsäpitäjiltä oikein tolkun paljon. Samoin silloin, kun luonnonsuojelulain 5 a § kumottiin, ministeri Pekkarinen oli kovasti sitä mieltä, että ne menetykset pitäisi korvata. Mutta valitettavasti hänen tarmonsia ei ole riittänyt muuhun kuin sympatiaan. Nämä eivät ole toteutuneet, näitä menetyksiä ei korvattu.

Mielestäni tällä hetkellä puheena olevassa leikkauksessa, kun ollaan leikkaamassa prosentteina yksikköhinnoista, luovutaan siitä periaatteesta, että meillä on jokus tehty tähän maahan kantokykyluokituslaki ja todettu, että erilaisten kuntien taloudellinen kantokyky on erilainen. Ei minusta riitä perusteluksi se, että tältä pieneltä viimeiseltä miljardin osalta nyt tehdään tällainen epäoikeudenmukainen leikkaus. Jos kantokykyluokitus on olemassa, sitä totta kai pitäisi noudattaa joka paikassa ja leikata sen mukaisesti pienetkin leikkaukset, jos yleensä leikkauksia on pakko tehdä. Mielestäni meidän ei ole pakko näitä leikkauksia hyväksyä ollenkaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.55.

Täysistunto lopetetaan kello 20.45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio